

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Markéta Novotná

Výživné zletilého dítěte

Diplomová práce

Olomouc 2017

Já, níže podepsaná Markéta Novotná, autorka diplomové práce na téma „*Výživné zletilého dítěte*“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále k zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterou je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle autorského zákona.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Výživné zletilého dítěte*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 24. 2. 2017

.....

Markéta Novotná

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	5
Úvod.....	6
1. Obecně o vyživovací povinnosti.....	8
1.1. Právní úprava.....	8
1.2. Objasnění základních pojmů	8
1.2.1. Pojem výživné, osoba oprávněná a povinná	8
1.2.2. Základní zásady	9
1.3. Vznik, trvání, zánik vyživovací povinnosti.....	10
1.4. Rozsah vyživovací povinnosti.....	13
2. Odlišnosti mezi výživným nezletilého a zletilého dítěte	15
3. Rozhodování o výživném zletilého dítěte.....	17
3.1. Zahájení řízení, příslušnost soudu, účastníci.....	18
3.2. Průběh řízení, dokazování a zásady je ovládající	20
3.3. Rozhodnutí v 1. stupni, náklady řízení	22
3.3.1. Clausula rebus sic stantibus.....	23
3.4. Rozhodování v dalším stupni – opravné prostředky.....	24
3.4.1. Odvolání jako řádný opravný prostředek	24
3.4.2. Dovolání jako mimořádný opravný prostředek	26
4. Problematika neplnění vyživovací povinnosti	28
4.1. Výkon rozhodnutí a exekuce.....	28
4.2. Trestněprávní aspekt: Zanedbání povinné výživy	33
4.3. Institut zálohovaného výživného	36
4.3.1. Pojem zálohovaného výživného, podmínky pro jeho získání, zamyšlení se nad fungováním.....	38
5. Vybrané problémy související s vyživovací povinností k zletilému dítěti ve světle judikatury.....	40
5.1. Výživné zletilého a dobré mravy.....	40
5.2. Schopnost dítěte samo se živit, zletilé studující dítě a problematika tzv. věčných studentů.....	42
5.3. Zletilé dítě s těžkým zdravotním postižením	45
5.4. Zletilé dítě omezené ve svéprávnosti.....	46
5.5. Maximální výživné aneb výše výživného pro rodiče s nadstandardními příjmy	47

5.6. Výživné při nedoloženém příjmu rodiče, resp. u rodiče bez příjmů, zásada potenciality příjmů.....	49
Závěr	51
Použité zdroje	53
Monografie.....	53
Příspěvky ve sborníku	53
Komentáře.....	54
Odborné časopisy	54
Právní předpisy.....	54
Judikáty.....	55
Internetové stránky.....	56
Ostatní zdroje	57
Abstrakt	58
Abstract	59
Klíčová slova (Keywords).....	60

Seznam použitých zkratk

PF ÚP	Právnická fakulta Univerzity Palackého
ÚS	Ústavní soud
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZoR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaně
tj.	to je
např.	například
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
resp.	respektive
an.	a následující
aj.	a jiné
zejm.	zejména
mj.	mimo jiné
sp. zn.	spisová značka
č. j.	číslo jednací
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
UMPOD	Úřad mezinárodně právní ochrany dětí
ÚZSM	Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

Úvod

Téma své diplomové práce „*Výživné zletilého dítěte*“ jsem si zvolila především vzhledem k jeho aktuálnosti. Při téměř 50% rozvodovosti v České republice¹ samozřejmě dochází také k nárůstu počtu situací, kdy na dítě jeden z rozvedených rodičů platí, resp. neplatí výživné. To je bohužel i můj případ. Téma jsem si zvolila tedy také z toho důvodu, že mám s neplacením výživného a jeho následným vymáháním své osobní zkušenosti a ráda bych je v této práci využila. Navíc si myslím, že i když je toto téma v současné době velice aktuální, není mu věnována přílišná pozornost především v odborné literatuře, která se svým obsahem zaměřuje spíše na problematiku výživného nezletilých dětí.

Práce je úzce zaměřena, na problematiku výživného k zletilému dítěti. Kromě obecného úvodu o vyživovací povinnosti, který slouží k seznámení se s tématem, bych dále ráda poukázala na odlišnosti mezi výživným nezletilého a zletilého dítěte a především upozornila na možné problémy s tím související. Zatímco při uplatňování práva na výživné k nezletilému dítěti hraje důležitou roli druhý z rodičů- většinou matka (vymáhá výživné, k jejím rukám se výživné platí apod.), tak jakmile dítě dosáhne zletilosti, musí se již za své právo brát samo. Je důležité, aby věděl jakým způsobem, zda tím vůbec dosáhne cíle nebo na jaká úskalí se má připravit. Ve své práci bych ráda odpověděla na několik otázek. Předně vůbec jaké možnosti má zletilé dítě při uplatňování svého práva na výživné? Kdo a jakým způsobem rozhoduje o výživném zletilého? K čemu soud při rozhodování o výživném zletilého dítěte přihlíží? Jaké jsou možnosti, když rodič výživné zletilému dítěti neplatí? Tomuto také odpovídá systematika práce. Ta je členěna do jednotlivých kapitol, které odpovídají posloupnosti procesů, tak jak po sobě následují v celém procesu uplatňování práva na výživné zletilého. Stěžejní kapitolou pak bude kapitola zaměřující se na nejčastější problémy související s vyživovací povinností zletilého dítěte, především s ohledem na judikaturu ÚS a obecných soudů.

Ve své diplomové práci budu rovněž hojně využívat odborné zdroje především pak odbornou literaturu – učebnice, monografie především od autorů, kteří jsou jednak právní praktici, ale zároveň i pedagogové a přednášející na PF UP. Mohu říci, že autoři, které cituji ve své práci, jsou na danou problematiku vážení odborníci a zabývají se ji celý svůj život např. paní prof. Milana Hrušáková (bývalá děkanka PF UP), JUDr. Renata Šínová, JUDr. Lenka Westphalová či JUDr. Karel Svoboda, který pak na rozdíl od předchozích jmenovaných vystupuje ve své právní praxi jako soudce, nikoli jako advokát. Rovněž pak

---

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Úhrnná rozvodovost v letech 1950-2015* [online]. czso.cz, 13. června 2016 [cit. 10. listopadu 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/uhrnna-rozvodovost-v-letech-1950-2015>>.

např. zmíním i paní JUDr. Danielu Kovářovou, která se rovněž problematikou rodinného práva zabývá a to i na ministerské úrovni, kdy v letech 2009-2010 byla Ministryní spravedlnosti. Práce také bude čerpat informace z odborných článků dostupných v právních časopisech jako je *Právo a rodina*, *Bulletin advokacie*, *Rodinné listy* a další. V neposlední řadě, bude v této práci využita také judikatura obecných soudů ale i ÚS, kdy na téma výživného pojednává poměrně často, především pak na téma výživného nezletilého dítěte, jelikož ve věcech rodinných resp. ve věcech výživného nezletilých dětí není možno podat dovolání (§ 30 ZŘS), NS tak v těchto věcech jako sjednocovatel judikatury nevystupuje, ale je to právě ÚS. V judikatuře ÚS však najdeme i judikáty, které svou problematikou dopadají na výživné zletilého dítěte a zabývají se pak především stěžejními problémy s tím související (jako je např. problematika věčných studentů).

Cílem této diplomové práce je především podat podrobný a ucelený přehled o celém procesu uplatňování práva na výživné zletilého dítěte a zaměřit se především na problémy, které v souvislosti s tím mohou nastat a jak je řešit. Ráda bych se také v neposlední řadě zamyslela nad tím, zda je vůbec systém sankcionování neplatičů výživného v našem právním řádu vhodně nastaven, nebo zda by měl být nějakým způsobem pozměněn (např. myšlenka zálohového výživného).

1. Obecně o vyživovací povinnosti

1.1. Právní úprava

Právní regulaci vyživovací povinnosti najdeme s účinností od 1. ledna 2014 v zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), který co se týče rodinného práva zcela nahradil dřívější zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZoR“). OZ věnuje rodinnému právu svou část druhou a konkrétně problematiku vyživovací povinnosti nalezneme v §910 a následující, i když nejen v části druhé najdeme §§ týkající se výživného, viz např. §1988 odst. 1 OZ, zakazuje započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný. OZ není jediný předpis, který se rodinného práva potažmo vyživovací povinnosti týká. OZ je hmotněprávní kodex, byť obsahuje i procesní ustanovení, nicméně procesní úpravu řízení ve věcech vyživovací povinnosti najdeme ve dvou jiných předpisech, podle toho o jaký druh vyživovací povinnosti se jedná. Prvním z nich je zákon. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), který nabyl účinnosti stejně jako OZ 1. ledna 2014. Tento předpis se použije v případech výživného nezletilých dětí. Stěžejním procesním předpisem pro úpravu výživného k zletilým, jakož i pro ostatní druhy vyživovacích povinností je však zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“) v účinnosti od 1. dubna 1964. V neposlední řadě zmíním i zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“), který se věnuje trestněprávní regulaci výživného a sice hovoří o trestném činu zanedbání povinné výživy ve svém §196. Současný TZ je účinný od 1. ledna 2010.

1.2. Objasnění základních pojmů

1.2.1. Pojem výživné, osoba oprávněná a povinná

Předně je zapotřebí si definovat co to vlastně výživné či vyživovací povinnost je. Je třeba říci, že české právo nikde pojem vyživovací povinnost nedefinuje a tak je nutné dovodit jej výkladem. Výživné můžeme chápat jako „*zvláštní, tj. rodinně právní případ zaopatřovacího závazku*“². Obsahem tohoto závazku jsou vzájemné práva a povinnosti stran závazku, které většinou označujeme jako povinný a oprávněný. Osoba povinná má vyživovací povinnost, tj. „*povinnost hradit životní náklady či zabezpečovat potřeby*“³ osoby oprávněné a osoba

² HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. Praha: C.H. Beck, 2015. 328 s., s. 224.

³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekonstrukci*. Praha: Leges, 2014. 168 s., s. 29.

oprávněná má na toto plnění právní nárok, tzn. že se může tohoto nároku domáhat soudní cestou. Na jedné straně je tedy vyživovací povinnost osoby povinné, na druhé straně hovoříme o právu na výživné osoby oprávněné. „*Výživným pro dítě je míněno uspokojování všech životních potřeb pro jeho ucelený a všestranný rozvoj... Nejedná se pouze o náklady na výživu jako takovou, ale o náklady na celý soubor potřeb dítěte. Potřebami jsou přitom myšleny jak potřeby materiální, tak potřeby kulturní a duševní.*“⁴

Osobou povinnou pro účely této diplomové práce jsou pouze rodiče dítěte, resp. jeden z rodičů, kterému byla vyživovací povinnost stanovena soudem (vyživovací povinnost mají zásadně oba rodiče, avšak pečujícímu rodiči se výživné nestanoví).⁵ Obecně však vyživovací povinnost k dítěti může vzniknout i jiným osobám než rodičům dítěte, a to zejm. jejich prarodičům, či jiným přímým příbuzným, v případě, že ji nemohou plnit rodiče.⁶ Za osobu oprávněnou považujeme pouze dítě, resp. zletilé dítě. Zletilosti člověk nabývá dovršením osmnáctého roku věku (§ 30 odst. 1 OZ). Vyživovací povinnost rodičů zásadně není součástí jejich rodičovské odpovědnosti, existuje mimo její rámec a na rozdíl od rodičovské odpovědnosti není nedílná, tzn. každému z rodičů, může být vymezena různě.⁷ Právo dítěte na výživné je pak právo, které je „*odrazem jeho nezadatelného práva na život a zdraví (čl. 1, 6 a 10 LZPS).*“⁸

1.2.2. Základní zásady

Mezi základní zásady ovlivňující problematiku výživného bez pochyby patří zásady, které ovládají celé soukromé právo. Zmíním např. princip *vigilantibus iura scripta sunt*⁹, či princip dodržování dobrých mravů, který najdeme v úvodních ustanoveních OZ¹⁰. Blíže o principu dodržování dobrých mravů v souvislosti s výživným zletilého dítěte, bude pojednáno v samostatné kapitole. Problematika výživného je dále v podstatě jako celé rodinné právo ovládána zásadou rodinné solidarity, vzájemné pomoci mezi příbuznými a ochranou slabší strany. Mezi zvláštní zásady patří např. uzavřenost okruhu osob povinných a oprávněných, tzn., že OZ předpokládá vznik vyživovací povinnosti a práva na výživné pouze u taxativně vymezených osob. Zjednodušeně řečeno, vyživovací povinnost může vzniknout jen mezi

⁴ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník – Rodinné právo*. Praha: Grada, 2014. 194 s., s. 78.

⁵ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 244 s., s. 111.

⁶ Tamtéž, s. 113.

⁷ Tamtéž, s. 107.

⁸ Tamtéž, s. 109.

⁹ *Bdělým náleží práva.*

¹⁰ §2 odst. 3 OZ, §3 odst. 2 písm. b) OZ, §8 OZ

osobami, mezi nimiž to dovoluje zákon. Také je třeba říci, že výživné je závazek, který vzniká *ex lege*, tedy na základě zákona a není k němu třeba žádné další rozhodnutí či ujednání stran, byť jeho obsah, zejm. tedy výše, je většinou smluvně či soudně stanovena. Další zásadou je zásada nepromlčitelnosti práva na výživného¹¹, nikoli však nepromlčitelnost jednotlivých dávek výživného, ty promlčení podléhají. Důležitou zásadou je také to, že výživné nemá spotřební charakter, tzn. neslouží jen k pokrytí nákladů na výživu osoby oprávněné, ale také k uspokojování jiných zejm. kulturních potřeb, ale také k tvorbě úspor. Jako poslední zmíním zásadu *clausula rebus sic stantibus*¹². Tato zásada znamená, že pokud se změni podstatně poměry na straně osoby povinné či oprávněné, nepředstavuje dřívější rozhodnutí ve věci překážku *rei iudicata*¹³ a je tedy možné o vyživovací povinnosti mezi těmito osobami rozhodnout znovu, odlišně.¹⁴ Podstatná změna poměrů je zapotřebí pouze u zletilých dětí, u nezletilců postačí ke změně rozhodnutí o výživném jen prostá změna poměrů.¹⁵

1.3. Vznik, trvání, zánik vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost vzniká *ex lege* za splnění několika podmínek.

První z nich je ovládána již zmiňovanou zásadou taxativnosti neboli uzavřenosti okruhu osob povinných a oprávněných. Vyživovací povinnost může vzniknout jen mezi některými osobami, které vymezuje zákon, a sice OZ ve svém §910 odst. 1, který říká, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost, tzn., že jedním ze základních a hlavních předpokladů vzniku vyživovací povinnosti je existence rodinně právního vztahu mezi osobou oprávněnou a osobou povinnou. Podle toho o jaký rodinně právní vztah se jedná, rozlišujeme různé druhy vyživovací povinnosti, a sice výživné mezi rodiči a dětmi a mezi předky a potomky¹⁶, výživné mezi manžely¹⁷, výživné rozvedeného manžela¹⁸, výživné mezi registrovanými partnery¹⁹, výživné a náklady neprovdané matky²⁰. Přičemž platí několik pravidel, které zakotvuje §910 OZ a to, že vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti, vzdálenější příbuzní mají

---

¹¹ § 613 OZ

¹² Za předpokladu, že věci zůstanou tak jak jsou.

¹³ Věc rozsouzená.

¹⁴ Více o zásadách - HRUŠÁKOVÁ: *Rodinné právo...* s. 225-228.

¹⁵ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné...* s. 119.

¹⁶ §915 an. OZ

¹⁷ §697 OZ

¹⁸ §760 an. OZ

¹⁹ Z. č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství

²⁰ §920 OZ

vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní a nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků.

Druhou, rovněž důležitou podmínkou pro vznik a trvání vyživovací povinnosti je stav odkázanosti oprávněného na výživu, neboli skutečnost, že oprávněný není schopen sám se živit²¹. Komentářová literatura uvádí, že stav odkázanosti na výživu je neschopnost samostatně uspokojovat všechny své potřeby, ať už vlastní prací či ze svého majetku a z dávek z pojistných systémů, např. starobního důchodu či peněžité pomoci v mateřství, i nepojistných systémů, např. dávek státní sociální podpory.²² Zákon tedy nestanoví žádnou věkovou hranici osoby oprávněné, jejímž dosažením právo na výživné zaniká, jak si v praxi osoby povinné mnohdy myslí. Největší mýtus o trvání vyživovací povinnosti resp. o jejím zániku je podle mě to, že si osoby povinné myslí (mohu i z vlastní zkušenosti potvrdit), že jejich vyživovací povinnost k dětem dosažením plnoletosti dítěte zaniká, přičemž vůbec nemají povědomí o existenci institutu výživného zletilého dítěte. Právo na výživné trvá do doby, než je osoba oprávněná, tedy v našem případě dítě, neschopno samo se živit. Schopnost samostatně se živit může u každého dítěte nastat v jinou dobu. Jako příklad uvedu porovnání dítěte, které po dostudování výučního oboru ihned nastoupí do zaměstnání a nabyde tak schopnosti samostatně se živit a studenta vysoké školy, který tuto schopnost může nabýt až daleko později. Nebo např. děti se zdravotním postižením, které nikdy nebudou schopny nastoupit do zaměstnání, a tedy nikdy nebudou schopny se samy živit, v takovém případě může vyživovací povinnost k nim trvat a většinou trvá po celý jejich život. Obecně tedy můžeme říci, že schopnost samostatně se živit jako objektivní stav, je dán tehdy, jakmile dítě *„získá pravidelný zdroj příjmů, který postačí k jeho obživě a zároveň ukončí svou soustavnou přípravu na budoucí zaměstnání a jeho zdravotní stav mu umožní pracovat.“*²³

Rovněž je důležité si uvědomit existenci pravidla, že *„životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.“*²⁴ Potřeby dítěte jsou závislé na mnoha faktorech, jakými jsou především věk dítěte, jeho zdravotní stav, fyzická a duševní vyspělost, způsob přípravy na budoucí povolání, záliby, zájmy dítěte aj.²⁵ Právo dítěte na výživné je elastické tzn. že v průběhu času se především potřeby dítěte mění a proto je zde zásada podstatné změny poměrů, která umožňuje změnit rozhodnutí o výživném např. jeho výši.

---

²¹ §911 OZ

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s., s. 1054.

²³ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné ...* s. 128.

²⁴ §915 odst. 1 OZ

²⁵ HRUŠÁKOVÁ: *Rodinné právo...* s. 205-206.

Samozřejmě nehledíme jen na situaci osoby oprávněné, ale rovněž je pro vznik a trvání vyživovací povinnosti důležitá, zejm. majetková situace osoby povinné. „*Pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlédne se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.*“²⁶ Toto je velmi obecná právní úprava, která klade vysoké požadavky na soudní praxi. „*Jedná se o typické soudcovské právo s vysokou mírou diskrece.*“²⁷ Při zkoumání schopností a možností vycházíme z toho, že schopnosti jsou kategorie subjektivní a možnosti jsou kategorie objektivní.²⁸ Majetková situace na straně povinných i oprávněných se zkoumá v časovém období posledních šesti až dvanácti měsíců.²⁹ Osoba povinná má před soudem povinnost doložit své příjmy, a pokud tak neučiní, vystavuje se riziku, že za jeho průměrný měsíční příjem, bude brána částka, která odpovídá pětadvacetinásobku životního minima jednotlivce, která činí 3 410 Kč pro jednotlivce dle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Měsíční příjem osoby povinné by tak na základě této právní fikce, která je zakotvena v §916 OZ, činil 85 250 Kč. Takového příjmu většina lidí ze závislé činnosti nedosahuje, a tak by tato skutečnost pro osoby povinné mohla být odstrašující a raději tak své skutečné příjmy, ve snaze o přiznání nižší vyživovací povinnosti, přiznají. Naopak by však této právní fikce mohly využívat osoby povinné úspěšně podnikající, jejichž měsíční příjem dalece překračuje tuto částku. Ustanovení zakotvující výdělkovou fikci je však použitelné pouze při rozhodování o vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti.

Poslední ne však nejméně důležitou podmínkou pro vznik a trvání vyživovací povinnosti je samozřejmě soulad výživného s dobrými mravy, tedy nikoli zjevné zneužití práva na výživné např. u zletilých dětí, problematika věčných studentů, o nich bude pojednáno v samostatné kapitole.³⁰

Co se týče zániku vyživovací povinnosti rodičů a práva na výživné dětí, zaniká *ex lege* v případech, že odpadne některá z podmínek indukující její trvání. Může tedy zaniknout např.

---

²⁶ §913 OZ

²⁷ TELEČEK, Ivo, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2014, roč. 21, č. 3, s. 25.

²⁸ HRUŠÁKOVÁ: *Rodinné právo*... s. 206.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

smrtí oprávněné či povinné osoby, nebo odpadnutím stavu odkázanosti na výživu, či neschopnosti výživné poskytovat na straně povinné osoby. Z výše uvedeného vyplývá, že vyživovací povinnost může zaniknout buď absolutně (např. smrtí) nebo relativně (dočasná schopnost dítěte samostatně se živit či ztráta zaměstnání osoby povinné).³¹ O zániku, stejně jako o vzniku není zapotřebí nijak soudně rozhodovat. Ovšem v některých případech je žádoucí, aby rozhodl soud, pak má jeho rozhodnutí deklaratorní charakter.³²

1.4. Rozsah vyživovací povinnosti

Při stanovování rozsahu výživného je samozřejmě žádoucí, aby se na výši jednotlivých dávek dohodli oba rodiče (v případě nezletilých dětí), nebo zletilé dítě jako oprávněný a povinná osoba. Pokud však tato dohoda není možná, je zapotřebí rozhodnutí soudu o výživném. Soud má v tomto nelehkou úlohu a jak sem již zmínila, je třeba, aby zkoumal jak situaci na straně dítěte, tak majetkovou situaci na straně povinného. Je také důležité si uvědomit, jak sem již naznačila, že dávky výživného, jakkoliv je pojem zavádějící, neslouží jen k pokrytí výživy, ale význam tohoto pojmu je širší. *„Kromě výživy v užším (pouze jazykovém) slova smyslu obsahuje zásadně celkové zaopatření ve vazbě na jednotlivé druhy výživného. Můžeme proto říci, že pojem výživné je třeba chápat ve významu zajištění živobytí jiného člověka.“*³³ *„Účelem výživného není jen uhrazování průběžně se vyskytujících potřeb, ale všech potřeb důležitých pro všestranný rozvoj dítěte, tedy i potřeb vyskytujících se nepravidelně za delší časové období.“*³⁴ Stejně tak výživné zahrnuje tvorbu úspor, jak o tom hovoří §917 OZ. Tyto skutečnosti by si měly jak osoby oprávněné, tak osoby povinné uvědomit.

Pokud dojde k situaci, že je třeba, aby o výši výživného rozhodl soud, musí vycházet z konkrétních okolností daného případu a pečlivě posoudit daný skutkový stav. Zákon totiž nezná *„objektivizaci výživného, tzn. určení výše výživného podle tabulek, procent, apod. nezná ani institut maximálního či minimálního výživného, tak jako např. slovenská právní úprava.“*³⁵ Co však může soudcům alespoň trochu pomoci je tabulka ministerstva spravedlnosti, která podle věku dítěte stanovuje určité rozmezí pro výši výživného. Tato tabulka byla vytvořena v roce 2010 a má pouze doporučující charakter, tzn., že má sloužit zejména ke sjednocování

³¹ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné ...* s. 126.

³² HRUŠÁKOVÁ: *Rodinné právo...* s. 209.

³³ TELEC: *Výživné v novém občanském zákoníku...* s. 24.

³⁴ KOVÁŘOVÁ: *Vyživovací povinnost po rekodifikaci...* s. 47.

³⁵ Tamtéž. s. 26.

soudní praxe.³⁶ Právě proto, že tabulka zohledňuje pouze věk dítěte, nikoli další důležité faktory, je třeba, aby ji soudy braly jen jakési vodítko, ale zároveň nutně přihlédly i k dalším okolnostem daného případu.

VĚK DÍTĚTE	DÍL Z PLATU PŘIPADAJÍCÍ NA VÝŽIVNÉ
0 - 5 let	11 - 15 %
6 - 9 let	13 - 17 %
10 - 14 let	15 - 19 %
15 - 17 let	16 - 22 %
18 a více let	19 - 25 %

37

Co se týče splatnosti jednotlivých dávek, poměrně jasně o tom hovoří zákon. „*Výživné se plní v pravidelných dávkách a je splatné vždy na měsíc dopředu, ledaže soud rozhodl jinak nebo se osoba výživou povinná dohodla s osobou oprávněnou jinak.*“³⁸ Je tedy možné, aby se osoba povinná a osoba oprávněná dohodly, že výživné bude splatné např. každých 14 dní (rodič pracuje v zahraničí, dostává výplatu týdně, je to pro něj takto výhodnější), nebo naopak čtvrtletně apod. Ve většině případů je však výživné splatné právě měsíčně, k jakému dni, to stanoví, při nedohodě rodičů či dítěte a rodiče, soud ve svém rozhodnutí. „*Výživné lze přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení; u výživného po děti i za dobu nejdéle tři let od tohoto dne.*“³⁹ Také platí, že spotřebované výživné se nevrací, to však jen u nezletilých nesvéprávných dětí.⁴⁰ Zákon také hovoří o tzv. teauraci neboli zálohování výživného, tzn., že „*v řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti může v případech hodných zvláštního zřetele soud uložit osobě výživou povinné, aby složila zálohu na výživné splatné v budoucnu; poskytnuté výživné přechází do vlastnictví dítěte postupně k jednotlivým dnům splatnosti výživného. Na složenou zálohu se hledí jako na majetek povinného.*“⁴¹ „*Zálohování výživného rodičem je třeba odlišit od zálohování výživného státem, které upravují mnohé zahraniční úpravy, např. slovenská či rakouská.*“⁴² O institutu zálohovaného výživného státem bude v této práci ještě více pojednáno.

³⁶ HRUŠÁKOVÁ: *Rodinné právo*... s. 207.

³⁷ [cit. 25. listopadu 2016]. Dostupné na <<http://www.akkovarova.cz/vyziвне.html>>.

³⁸ §921 OZ

³⁹ §922 odst. 1 OZ

⁴⁰ §923 odst. 2 OZ

⁴¹ §918 OZ

⁴² HRUŠÁKOVÁ: *Rodinné právo*...s. 208.

2. Odlišnosti mezi výživným nezletilého a zletilého dítěte

Ačkoli se má diplomová práce zaměřuje výhradně na výživné zletilého dítěte, je dle mého názoru zapotřebí pojednat, kromě obecného úvodu o vyživovací povinnosti, také o výživném nezletilého dítěte resp. vymezit základní rozdíly mezi výživným nezletilého a výživným zletilého dítěte. Dosažením zletilosti totiž dítě získává zcela jiné postavení a mnohé se pro něj v této souvislosti mění.

Základním rozdílem mezi výživným nezletilého a zletilého dítěte tkví v samotném právním postavení dítěte. Nezletilé dítě není plně svéprávné a právně za něj jednájí a vystupují ve většině případů jeho rodiče/rodič. To se samozřejmě odráží i u vyživovací povinnosti. Při rozhodování o výživném nemůže dítě vystupovat jako samostatný právní subjekt, nicméně musí být vždy zastoupeno a to orgánem sociálně právní ochrany dětí tzv. OSPOD.⁴³ Na druhé straně zletilé dítě je již dosažením zletilosti (někdy i dříve) plně svéprávné, tudíž před soudem zastoupeno být nemusí. Toto právní postavení souvisí i s placením výživného. Výživné k nezletilému dítěti je placeno výhradně k rukám rodiče, který má dítě ve své péči, avšak výživné k zletilému dítěti, se platí již přímo tomuto dítěti. Dosažením zletilosti tedy povinnost plnit výživné k rukám jednoho z rodičů odpadá⁴⁴.

Pokud se zaměříme čistě na procesní rozdíly, pak je nutné si uvědomit, kdy aplikujeme ZŘS a kdy OSŘ. V případech rozhodování o výživném nezletilých dětí, se poměry budou řídit, jak sem již naznačila, výhradně ZŘS. Soud bude rozhodovat o výživném v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dle §466 písm. c) ZŘS. Toto řízení se zahajuje i bez návrhu dle §13 ZŘS. Řízení probíhá u okresního soudu, místně příslušným je obecný soud nezletilého, což je dle §4 odst. 2 ZŘS soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště. Může dojít i k přenesení příslušnosti soudu, je – li to v zájmu nezletilého dítěte. Jedná se o výjimku ze zásady *perpetuatio fori*⁴⁵, kterou ztělesňuje §11 OSŘ. Jak sem již avizovala, dítě musí být v tomto řízení zastoupeno, nikoli rodičem, ale OSPOD dle §469 ZŘS. Případně může být zmocněncem dítěte i UMPOD, pokud je zde vztah k cizině. Soud bude rozhodovat s co největším urychlením. Průběh řízení jakož i dokazování je ovládáno zásadou vyšetřovací, soud je tedy povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, bez ohledu na to, co navrhnou účastníci řízení. Soud rozhoduje rozsudkem, který je předběžně vykonatelný.

⁴³ KOVÁŘOVÁ: *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*...s. 41.

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2824/2010.

⁴⁵ *Trvání místní příslušnosti*.

Samozřejmě i zde platí *clausula rebus sic stantibus*, tedy v případech podstatné změny poměrů, lze rozhodnout ve věci opětovně. Pokud nezletilé dítě v průběhu řízení o výživném nabyde zletilosti, dokončí se řízení podle ZŘS. Řízení je osvobozeno od soudního poplatku dle §11 odst. 1 písm. c) zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích. Stejně tak ve většině případů nemá žádný z účastníků nárok na náhradu nákladů řízení. Odvolací řízení je ovládáno principem úplné apelace. Dovolání není přípustné.⁴⁶ Právě z důvodu nemožnosti podat dovolání ve věcech výživného nezletilých dětí, se mnohdy dostane věc až k ÚS, jak dokazuje jeho hojná judikatura.

V případech rozhodování o výživném k zletilému je však situace téměř úplně opačná. Jedná se o klasické sporné řízení, které zcela podléhá úpravě OSŘ. Zletilý zde vystupuje sám většinou v postavení žalobce, na rozdíl od nezletilého nemusí být zastoupen. Řízení zejm. jeho počátek je ovládán dispoziční zásadou, tzn., že řízení může být zahájeno pouze na návrh žalobce (strany jsou označovány jako žalobce a žalovaný). Věcně příslušným soudem je soud okresní, místně příslušný je pak okresní soud, v jehož obvodu má žalovaný bydliště, nebo v jehož obvodu se zdržuje. Průběh řízení je ovládán zásadou projednací, tzn., že povinnost tvrzení a důkazní, jakož i břemena nesou sami účastníci, ti jsou primárně odpovědní za zjištění skutkového stavu. Soud až na výjimky nepřihlíží k jiným skutečnostem, než k těm, které navrhli účastníci. Náklady řízení budou přiznány podle zásady úspěchu ve věci případně podle zásady zavinění. Odvolací řízení je ovládáno principem neúplné apelace. Dovolání je zde přípustné.⁴⁷ Více se procesními aspekty řízení o vyživovací povinnosti k zletilému zabývá kapitola následující.

Z výše uvedeného je zřejmé, že zletilé dítě je již jednoznačně v horším postavení než nezletilé dítě a musí se již o své právo tzv. brát samo. Mnohdy to může být ztíženo i okolnostmi na straně povinné osoby, která nespolupracuje, zatajuje své příjmy apod.

---

⁴⁶ §3 odst. 1, §4 odst. 1, §5, §13, §20, §21, §28, §30, §466 – §477 ZŘS

⁴⁷ §9 odst. 1, §79, §84, §85 odst. 1, §90, §101, §120, §142, §147 OSŘ

3. Rozhodování o výživném zletilého dítěte

V této kapitole bude již pojednáno čistě o procesních aspektech řízení ve věci výživného zletilých dětí, tedy o řízení sporném, které se odehrává zcela v intencích OSŘ⁴⁸. Řízení ve věcech výživného zletilých dětí je dokonce nejčastějším typem sporného řízení o výživném.⁴⁹ Byť bychom tomu nevěřili nebo nechceme věřit, ale opravdu čím dál častěji se vyskytují případy, kdy je své dítě nuceno žalovat jednoho ze svých rodičů pro neplacení výživného.

Byl to i můj případ, když jsem v roce 2011 po dovršení svých osmnáctých narozenin podala na otce žalobu. Ten rezolutně odmítal platit mi dál výživné, které mu bylo určeno rozsudkem Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 24. 5. 1999, č. j. 14 C 96/98-23 ve výši 1 000 Kč. Od té doby, tedy od doby, kdy mi bylo necelých šest let, až do mých osmnáctých narozenin mi platil (byť ne příliš pravidelně) částku 1 000 Kč měsíčně. Za celou tu dobu matka nežádala o zvýšení výživného, byť by zajisté uspěla, především s ohledem na mé měnící se potřeby, které se s přibývajícím věkem staly samozřejmě nákladnějšími. Již při studiu na střední škole jsem věděla, že po odmaturování (květen 2012) budu pokračovat ve studiu na vysoké škole, jak se také stalo a otci byla tato skutečnost předem sdělena, s tím, že musí i nadále platit výživné. Řekl, že výživné bude platit pouze do mých osmnáctých narozenin (červenec 2011) a po té přestane, a tak se také stalo, i když jsem v té době byla ještě studentkou střední školy! Následně jsem tedy podala žalobu k Městskému soudu v Brně (podzim 2011), o které bylo rozhodnuto až v květnu 2014 usnesením č. j. 14 C 178/2011-27 ze dne 27. 5. 2014. Za tu dobu otci samozřejmě narostl dluh na výživném, který byl tímto usnesením rovněž uznán, a také na něj bylo vedeno trestní řízení. Především mu však bylo výše uvedeným soudním rozhodnutím (jednalo se o soudní smír) nadále přiznána vyživovací povinnost, která byla zvýšena na 2 000 Kč měsíčně. Z této zkušenosti mohu říci, že soudní řízení, jak z výše uvedeného vyplývá, bylo opravdu poměrně hodně táhlé, byť se nejednalo o nijak právně či skutkově komplikovaný spor. Toto mohlo být zapříčiněno, jak se domnívám jednak vytížeností Městského soudu v Brně⁵⁰, ale také nesoučinností ze strany mého otce. Závěrem mohu říci, že i když otec od té doby zvýšené výživné více méně pravidelně platí, je zde další problém a to dluh na výživném, který mu vznikl v mezidobí, ale o tom pojednám

---

⁴⁸ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné ...* s. 190.

⁴⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD Ondřej, JURÁŠ Marek. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, 302 s., s. 219.

⁵⁰ OLB. *Zjištění deníku: Brněnské soudy jsou pomalé. Nejrychleji pracuje Praha 1* [online]. parlamentnilisty.cz, 23. května 2011 [cit. 4. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zjisteni-deniku-Brnenske-soudy-jsou-pomale-Nejrychleji-pracuje-Praha-1-197893>>.

v kapitole týkající se vymáhání dlužného výživného cestou exekuce, rovněž bych ráda zmínila můj případ v kapitole o trestném činu zanedbání povinné výživy.

Nyní bych se tedy ráda věnovala teoreticko-procesním aspektům řízení ve věcech výživného zletilých dětí a to od zahájení řízení až po rozhodnutí v poslední instanci (odvolání či dovolání). Jaké konkrétní právní kroky musí zletilé dítě učinit, když se rozhodne své právo na výživné vymáhat po povinném soudní cestou?

3.1. Zahájení řízení, příslušnost soudu, účastníci

Důvodem pro zahájení soudního řízení ze strany dítěte může být např. to, že dítě požaduje zvýšení výživného především s ohledem na princip elasticity práva na výživné, kdy se logicky s přibývajícím věkem dítěte mění jeho potřeby, stávají se nákladnějšími. Rovněž však důvodem může být, že povinný rodič přestal výživné platit úplně, aniž by pro to měl relevantní právní důvod. Na straně povinného může být impulsem pro podání žaloby naopak snaha o snížení výživného např. z důvodu změny či ztráty zaměstnání osoby povinné. Uvědomme si však, že soudní řízení, tedy řešení sporu mezi dítětem a povinným rodičem před soudem by mělo být *ultima ratio*⁵¹ a využíváno opravdu až v případech, kdy není jiná možnost, není např. možná dohoda mezi těmito osobami. Strany se musí připravit, že spor může trvat i několik let, rovněž musí počítat s náklady řízení.

Jako každé sporné řízení, je i řízení o výživném zletilého dítěte ovládáno především dispoziční zásadou. Tato zásada spočívá v možnosti účastníka řízení jednak disponovat samotným řízením, tedy rozhodovat o tom, zda vůbec řízení bude zahájeno, nebo ukončeno (především tedy právo podat žalobu a právo na zpětvzetí žaloby), tak také disponovat předmětem řízení (zejména právo na změnu žaloby)⁵². Z výše uvedeného vyplývá, že řízení o výživném zletilého dítěte lze zahájit pouze na základě návrhu, který se nazývá žaloba. Žaloba může být podána jak zletilým dítětem, tak povinným rodičem. Strany se pak podle toho, kdo podává žalobu, nazývají žalobcem a žalovaným. Žalobcem je osoba, jež podává žalobu, žalovaným pak osoba proti níž žaloba směřuje. Jelikož se však tato práce zabývá výživným zletilého dítěte, rozumějme pro tyto účely žalobcem pouze zletilé dítě. Aby mohl být návrh na zahájení řízení považován za žalobu a mohlo být na základě ní zahájeno řízení, je třeba, aby tato měla určité náležitosti. Jednak náležitosti obecné, které musí obsahovat každé podání,

---

⁵¹ *Poslední, nejzazší možné řešení.*

⁵² SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení.* Praha: C.H. Beck, 2014, 432 s., s. 29.

vymezené v §42 OSŘ (zejm. §42 odst. 4 OSŘ), tak také náležitosti specifické pro návrh na zahájení řízení, které nalezneme v §79 OSŘ. Pokud tyto náležitosti budou chybět a i přes poučení soudu nedojde ze strany žalobce k doplnění či opravení náležitostí žaloby, dojde k jejímu odmítnutí.⁵³ Žalobu zletilé dítě podává k věcně a místně příslušnému soudu, jímž bude okresní soud nejčastěji podle místa bydliště žalovaného⁵⁴, tedy zde se uplatní zásada *actor sequitur forum rei*, tedy žalobce následuje žalovaného k soudu. Žalobu si zletilé dítě může sepsat samo, případně využít služeb advokáta. U výživného zletilého dítěte, stejně jako u nezletilce je možné výživné požadovat i zpětně, a to sice tři roky zpětně od podání návrhu na zahájení řízení (viz §922 odst. 1 OZ). U nezletilých dětí lze zpětně výživné pouze stanovit nebo zvýšit, nikoli snížit, v souladu se zásadou, že spotřebované výživné se nevrací. Tento princip u zletilých dětí neplatí, a tak by mohla nastat i situace, že zletilé dítě by bylo povinno výživné za dobu minulou v určité výši vrátit (§923 odst. 2 OZ). „*Jestliže by tedy došlo ke snížení nebo zrušení výživného pro dítě zletilé, může osoba povinná vzniklý přeplatek na oprávněném požadovat zpět nebo mohou povinný s oprávněným uzavřít dohodu o zúčtování tohoto přeplatku na běžné výživné splatné v budoucnu.*“⁵⁵ Případy, kdy by osoba povinná tedy rodič žaloval dítě za přeplatek na výživném, nejsou časté, avšak v nedávné době se i takový případ stal, když zlínský lékař zažaloval svou dceru o přeplatku na výživném ve výši 35 000 Kč, jakožto bezdůvodné obohacení, a soud mu vyhověl. Žalovaná byla studentkou vysoké školy, neměla tedy trvalé příjmy, ale i tak musí přeplatek na výživném otci vrátit, byť ve splátkách a bez úroku, který otec požadoval na sedm procent ročně.⁵⁶

Řízení je zahájeno dnem, kdy žaloba dojde soudu (§82 odst. 1 OSŘ). Po té soud především přezkoumá žalobu, zda obsahuje všechny náležitosti, případně žalobce vyzve, aby je ve lhůtě k tomu stanovené doplnil, jak již bylo zmíněno výše. Od zahájení řízení postupuje soud *ex offio*, tedy v souladu s §100 odst. 1 postupuje tak, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta.

---

⁵³ §43 OSŘ

⁵⁴ §9 odst. 1 OSŘ, §84, §85 odst. 1 OSŘ

⁵⁵ LUŽNÁ, Romana. *Přeplatek na výživném* [online]. azrodina.cz, 18. května 2012 [cit. 15. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.azrodina.cz/4878-preplatek-na-vyzivnem>>.

⁵⁶ KOZELKA, Petr. *Dcera musí vrátit otci část výživného, které jí přiznal soud* [online]. novinky.cz, 28. září 2016 [cit. 15. prosince 2016]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/krimi/415683-dcera-musi-otci-vratit-cast-vyzivneho-ktere-ji-priznal-soud.html>>.

3.2. Průběh řízení, dokazování a zásady je ovládající

Průběh samotného řízení můžeme rozdělit do několika fází. Nejprve jde o fázi přípravnou, kde soud, jak již ze samotného názvu fáze vyplývá, připravuje jednání. Soud postupuje především podle §114 an. OSŘ. Soud je povinen připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání, aby se tak vyvaroval situace odročení jednání, což by mělo být zcela výjimečné. Zejména by si měl obstarat vyjádření druhého z účastníků tedy žalovaného - povinného rodiče, jeho písemné vyjádření k žalobě, jakož i důkazy, kterých se žalovaný dovolává. V určitých případech může soud využít i tzv. kvalifikovanou výzvu podle § 114b OSŘ, na základě, které je žalovaný povinen ve lhůtě určené mu soudem (ne kratší než třicet dnů) vyjádřit se písemně ve věci. Nevyjádření se na kvalifikovanou výzvu může mít pro žalobce fatální důsledky, a sice v podobě vydání rozsudku pro uznání (§114b odst. 5 a dále §153a odst. 3 OSŘ). Nevyužije-li soud prostou přípravu dle §114a OSŘ, ani kvalifikovanou výzvu dle §114b OSŘ, soud nařídí a provede přípravné jednání dle §114c OSŘ. Na konci přípravné fáze soud nařídí k projednání věci jednání a předvolá účastníky. Předvolání musí být účastníkům doručeno nejméně deset dnů před samotným jednáním, aby ti měli čas se na jednání připravit (§115 OSŘ). Pokud by se žalovaný na jednání nedostavil tak za splnění všech podmínek vymezených v §153b OSŘ by bylo možné rozhodnout rozsudkem pro zmeškání.

Na samotném počátku jednání by si měl každý soudce ověřit, zda nejsou strany schopny dohody, tedy vyřešit věc smírně (§99 OSŘ). Pokud ne, přistoupí se k samotnému jednání a dokazování. Dokazování je ve sporných řízeních ovládáno zásadou projednací, podle níž mají účastníci řízení, jednak povinnost tvrzení a povinnost důkazní, ale také břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Na stranách sporu tedy leží odpovědnost za zjištění skutkového stavu věci. Soudce přitom není povinen provádět jiné než navržené důkazy účastníků, vyjma za situace, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu věci a vyplývají-li z obsahu spisu (§120 odst.2 OSŘ).⁵⁷ Je tedy důležité, aby strany sporu uvedly všechny rozhodné skutečnosti v dané věci a zároveň označily důkazy k jejich prokázání, o tom musí být poučení (§118a OSŘ). V případech vyživovací povinnosti k zletilým dětem budou rozhodné skutečnosti, zejm. schopnosti, možnosti a majetkové poměry žalovaného, a poměry a odůvodněné potřeby oprávněného podle dikce §913 OZ. V konkrétním případě je tedy potřeba, aby žalovaný spolupracoval zejm. ohledně výše svých příjmů a ty doložil a dítě naopak např. uvedlo a doložilo, že je studentem střední, vysoké či jiné školy (potvrzení o studiu), jaké jsou jeho

⁵⁷ SVOBODA: *Civilní proces ...* s. 31-32.

odůvodněné potřeby např. zda provozuje nějaký sport, jaké jsou jeho náklady, či navštěvuje nějaké lekce jazykové, umělecké jiné, zda bydlí v podnájmu, zda dojíždí do školy, jaké jsou náklady na toto jízdě apod. Každý případ bude jiný a ke každému by měl soudce přistupovat maximálně individuálně. Strany by si opravdu měly uvědomit, že neuvedení důležitých informací, případně jejich zatajování povede v první řadě k prodlužování už tak táhlého soudního řízení, ale také na jeho konci nemusí dojít k uspokojivému rozhodnutí a strana, která by nebyla uspokojena, by tak mohla využít i opravných prostředků, které celou situaci ještě znepríjemní a prodlouží.

Samotné dokazování provádí soud při jednání a je ovládáno zásadou volného hodnocení důkazů, podle které soud hodnotí důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti (§132 OSŘ). Rozsah dokazování je jednak určen samotnými účastníky, kteří jsou oprávněni důkazy navrhnout, ale také je vymezen §913 OZ. Toto ustanovení OZ nám říká, že pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Dále pak, že při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlídně se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost. Podle autorů publikace *Aktuální problémy rodinně právní regulace*, obsahuje výše citované ustanovení z hlediska dokazování dvě roviny. „První rovina uvádí, jaké skutečnosti jsou rozhodné pro určení rozsahu výživného, ... , avšak neposkytuje oprávnění soudu tyto skutečnosti dokazovat z vlastní iniciativy, ale pouze při rozhodnutí tyto skutečnosti hodnotit, a to i když jejich zhodnocení není účastníky navrhováno. Druhá rovina pak poskytuje soudu ... možnost, resp. povinnost provádět i ty důkazy, které účastníci neoznámili. Tento závěr jednoznačně vyplývá ze spojení „je třeba také zkoumat“, ... , neboť ukládá-li zákon soudu povinnost nějaké skutečnosti zkoumat, musí k těmto soud provést potřebné důkazy...“⁵⁸ Autoři dospěli k závěru, že toto ustanovení doplňuje okruh rozhodných skutečností, které soud zkoumá na základě tvrzení účastníků, k nimž označili potřebné důkazy. Jde tedy o rozšíření oprávnění soudu stanoveném v §120 odst. 1 a 3 OSŘ. „Nejedná se však o „neomezené zmocnění“, nýbrž o specifikovanou skupinu skutečností týkajících se výživou povinných osob.“⁵⁹ K tomuto rovněž na místě uvádějí, že rozšíření oprávnění soudu z

---

⁵⁸ ŠÍNOVÁ: *Aktuální problémy ...* s. 218.

⁵⁹ Tamtéž, s. 219.

hlediska dokazování se týká pouze skutečnosti na straně povinných osob, ale zcela chybí zákonný podklad pro zkoumání skutečností a provádění důkazů na straně osob oprávněných, tedy zletilých dětí. Zejména problematika věčných studentů by si bližší zkoumání zasloužila, např. s ohledem na to, kolikátou školu dítě navštěvuje, za jakým účelem, jakých studijních výsledků dítě dosahuje apod. V tomto je tedy soud zcela omezen tím, co oprávněná osoba uvedla a navrhla jako důkaz, a dále §120 odst. 1 a 3 OSŘ.⁶⁰

Toliko k dokazování, byť je to mnohdy velice náročný proces, zejm. pokud strany řádně neunesly svá břemena tvrzení a důkazní. Více k problematickým skutečnostem jako je příjem povinného, či studium oprávněného bude pojednáno v samostatné kapitole.

3.3. Rozhodnutí v 1. stupni, náklady řízení

V řízení ve věci výživného zletilého dítěte, jakožto sporného řízení, rozhoduje soud ve věci samé rozsudkem. Vydáním rozsudku se ukončuje řízení v prvním stupni a nabytím právní moci tohoto rozsudku se tím zakládá překážka *rei iudicata*, neboli věci rozsouzené. Rozsudek obsahuje samozřejmě výrok, odůvodnění a taktéž poučení o odvolání. Soud jej vyhlašuje vždy veřejně. Jeho písemné vyhotovení se poté doručuje stranám a okamžik doručení je pak následně rozhodující pro počátek běhu lhůty k odvolání. Samotný výrok je pak stěžejní částí rozhodnutí, neboť zakládá právo, či ukládá povinnost.⁶¹ Výroků je povětšinou více. První výrok zpravidla směřuje k meritu věci, druhým nebo dalším výrokem se rozhoduje o nákladech řízení. Na rozdíl od situací, kdy je ve věci uzavřen smír, kdy nemá žádný z účastníků nárok na náhradu nákladů řízení (§146 odst. 1 písm. a) OSŘ), v případech, kdy soud rozhoduje rozsudkem, stanoví v jednom z výroků i povinnost k náhradě nákladů řízení. „*Náklady řízení jsou úhrnným pojmem, který obsahuje hotové výdaje účastníků a jejich právních zástupců, soudní poplatek, ušlý zisk, náklady na pořízení důkazu (např. poplatek za výpis z katastru nemovitostí, poplatek za ofocení listin či ověření podpisů) či vyhotovení znaleckého posudku (např. na ocenění firmy) a odměnu za právní zastoupení.*“⁶² Náhradu nákladů řízení ve sporných řízeních většinou soud přizná tomu, kdo měl ve věci úspěch, tedy jde o tzv. zásadu úspěchu ve věci, jak je stanovena v §142 odst. 1 OSŘ.

---

⁶⁰ ŠÍNOVÁ: *Aktuální problémy ...* s. 218-219.

⁶¹ KOVÁŘOVÁ: *Vyživovací povinnost po rekodifikaci ...* s. 99-101.

⁶² Tamtéž, s. 102.

3.3.1. Clausula rebus sic stantibus

Zvláštností rozsudku o výživném zletilého dítěte je především to, že patří mezi rozhodnutí s tzv. klauzulí *rebus sic stantibus*. „Rozsudek odsuzující k plnění v budoucnu splatných dávek nebo k plnění ve splátkách je možno na návrh změnit, jestliže se podstatně změnila okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání dávek nebo splátek. Nestanovi-li zákon jinak, je změna rozsudku přípustná od doby, kdy došlo ke změně poměrů.“⁶³ *Clausula rebus sic stantibus* v překladu znamená, že rozhodnutí se nezmění, „za předpokladu, že věci zůstanou tak jak jsou“⁶⁴ Jestliže se však podstatně změní okolnosti případu je možné na návrh rozhodnutí změnit. Rozhodnutí o výživném jakožto rozhodnutí změnitelné při změně poměrů má samozřejmě své opodstatnění, jelikož samotná existence vyživovacího závazku a výše dávek výživného je závislá na poměrech obou stran tohoto závazku, které se samozřejmě v čase mohou měnit. Z hlediska teoretického představuje *clausula rebus sic stantibus* „výjimku z materiální stránky právní moci rozhodnutí, spočívající v jeho nezměnitelnosti, v níž se projevuje překážka věci rozsouzené. Ta je pak jedním ze znaků zásady *ne bis in idem*.“⁶⁵ Překážku *ne bis in idem*⁶⁶ představuje pouze pravomocné rozhodnutí. Jeho změny lze pak dosáhnout pouze mimořádnými opravnými prostředky. Nicméně dovedeno do důsledků, v případech žaloby na změnu poměrů se vůbec nejedná o zásah do právní moci dříve vydaného rozhodnutí. Soud v řízení o změně poměrů nepřezkoumává předchozí rozhodnutí, ale pouze se zabývá otázkou, zda-li se v porovnání s předchozí situací změnila podstatně okolnosti.⁶⁷ Podstatná změna okolností bude především taková změna, která se „výraznějším způsobem projeví v poměrech účastníků.“⁶⁸

V praxi bude podstatnou změnou např. to, že zletilé dítě po ukončení střední školy nastoupí na vysokou školu, změní se mu tedy přirozeně jeho potřeby resp. výdaje – ubytování ať už na kolejích či privátě, učebnice do školy, výdaje na dojíždění apod. Bylo by tedy pochopitelné žádat o změnu výživného právě v důsledku podstatné změny poměrů. Na straně povinného bude podstatnou změnou poměrů např. snížení příjmu z důvodu změny zaměstnání či úplná ztráta zaměstnání, kdy by naopak povinný mohl žádat o snížení výživného, nebo i schopnost dítěte samostatně se živit, kdy by povinný rodič mohl žádat dokonce zrušení

---

⁶³ §163 OSŘ

⁶⁴ HAVLÍČEK, Ondřej. *Změna okolností podle NOZ* [online]. epravo.cz, 19. prosince 2013 [cit. 8. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zmena-okolnosti-podle-noz-93011.html?mail>>.

⁶⁵ ŠÍNOVÁ: *Aktuální problémy...* s. 194.

⁶⁶ *Ne dvakrát o téže věci.*

⁶⁷ Tamtéž, s. 194-195.

⁶⁸ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné ...* s. 167. převzato z Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30.6.1966, sp. zn. 5 Cz 67/66.

vyživovací povinnosti, byť ta zaniká *ex lege*. Jak tedy z výše uvedeného vidíme, vyživovací povinnost potažmo právo na výživné je elastické, časem se vyvíjí, resp. poměry na stranách tohoto závazku se mění a právní úprava tzv. klauzule *rebus sic stantibus* je tedy žádoucí a správná.

Okamžik, od kdy má být původní rozhodnutí změněno v důsledku změny poměrů, se liší u nezletilých a zletilých dětí. Zatímco u nezletilců je rozhodná doba, kdy fakticky došlo ke změně poměrů⁶⁹, u zletilých dětí je rozhodný okamžik, který žalobce uvede ve svém návrhu⁷⁰. Přičemž si opět připomeňme zásadu, že spotřebované výživné se nevrací (§923 odst. 2 OZ), která se však uplatní jen u nezletilých dětí. Zletilé dítě, pokud by došlo ke zpětnému snížení výživného, muselo by přeplatek na výživném vrátit, jelikož by se jednalo o bezdůvodné obohacení, bez ohledu na to, zda již výživné spotřebovalo či nikoli.

3.4. Rozhodování v dalším stupni – opravné prostředky

3.4.1. Odvolání jako řádný opravný prostředek

Rozhodnutí soudu v prvním stupni ať už ve formě rozsudku či usnesení ne vždy představuje konečné rozřešení daného případu. Zákon dává nespokojené straně sporu možnost podat v dané věci proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání. Problematika odvolání je upravena v §201 an. OSŘ.

Odvolání je jediným řádným opravným prostředkem a na rozdíl od dovolání a jiných mimořádných opravných prostředků, směřuje proti rozhodnutí soudu, které ještě není v právní moci. §201 OSŘ nám vymezuje, proti jakým rozhodnutím je možno podat odvolání, a kdo jej může podat, hovoříme tedy o objektivní a subjektivní přípustnosti odvolání.⁷¹ Jde-li o objektivní přípustnost, pak lze podle dikce zákona podat odvolání proti každému rozhodnutí okresního nebo krajského soudu, jež rozhodoval v prvním stupni, pokud to zákon nevyklučuje. Jde o zásadu univerzality.⁷² V §202 OSŘ je taxativně vymezeno, proti kterým rozhodnutím odvolání přípustné není. Co se týče subjektivní příslušnosti, tedy na otázku, kdo může podat odvolání, nám zákon odpovídá, že především účastník řízení prvního stupně. Z povahy věci pak vyplývá, že to bude ten účastník, jemuž nebylo v řízení v prvním stupni zcela nebo z části

⁶⁹ POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 430 s., s. 75. převzato z rozhodnutí NS ze dne 28.11.1968, sp. zn. 1 Cz 60/1968 R 54/1969.

⁷⁰ ŠÍNOVÁ: *Aktuální problémy ...* s. 198

⁷¹ DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009., s. 1073.

⁷² SVOBODA: *Civilní proces ...* s. 364.

vyhověno.⁷³ Zákon toto pravidlo nikde výslovně nevymezuje, ale i komentářová literatura k tomuto shodně uvádí, že „*odvolání může podat jen ten, komu nebylo soudem prvního stupně plně vyhověno, nebo ten, komu napadeným rozhodnutím byla způsobena určitá, byť i nepříliš významná, újma na právech, kterou lze odstranit zrušením nebo změnou napadeného rozhodnutí. Při posouzení této subjektivní legitimace je třeba vycházet z výroku napadeného rozhodnutí a případnou újmu je třeba posuzovat pouze z procesního hlediska. Není rozhodující subjektivní přesvědčení účastníka či jiného odvolatele, ale je namístě objektivní posouzení případné újmy.*“⁷⁴ Za splnění určitých podmínek pak může podat odvolání i vedlejší účastník, státní zastupitelství, jakož i ÚZSM (§203 OSŘ). Další objektivní podmínkou, která musí být splněna, je dodržení lhůty pro podání odvolání, která je patnáct dnů a běží od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje.⁷⁵ Dále lze odvolání podat jen z odvolacích důvodů taxativně vymezených v §205 OSŘ. Odvolací řízení je založeno na principu úplné apelace, které znamená, že nelze až na výjimky navrhopvat a uplatňovat nové skutečnosti a důkazy. Výjimku z principu úplné apelace pak představuje §205a OSŘ. Včasné podané odvolání, která má všechny zákonné náležitosti a není proto třeba jej odmítnout má suspenzivní a devolutivní účinek. Suspenzivní neboli odkládací účinek znamená, že rozhodnutí, proti němuž odvolání směřuje, nenabývá právní moci, až do doby, než odvolací soud o odvolání pravomocně nerozhodne.⁷⁶ Devolutivní neboli odvalovací účinek pak znamená, že o odvoláních rozhodují soudy nadřízené, tedy podle §10 OSŘ jsou to pouze krajské nebo vrchní soudy. Výjimkou z tohoto pravidla je pak institut autoremedury (viz §210a OSŘ). Samotné odvolací řízení se řídí přiměřeně pravidly pro řízení v prvním stupni, což je uvedeno v § 211 OSŘ. Odvolací soud má ve věci plnou jurisdikci, tedy není vázán skutkovým stavem, tak jak jej zjistil soud prvního stupně (§ 213 odst. 1 OSŘ). Samozřejmě je pak, opět až na výjimky, vázán odvolacími návrhy odvolatele, tedy napadené rozhodnutí přezkoumá pouze v tom rozsahu, v jakém to navrhuje odvolatel (§212 OSŘ). Odvolací soud pak o odvolání může rozhodnout několika způsoby. Nemeritorně se o věci rozhoduje odmítnutím, např. pokud není splněna aktivní legitimace, nebo není splněna objektivní přípustnost odvolání (§218 OSŘ). Meritorně pak odvolací soud rozhodne, tak, že rozhodnutí soudu prvního stupně rozsudkem potvrdí, je-li ve výroku věcně správný (§ 219 OSŘ). V případech, kdy odvolací soud shledá nedostatky v rozhodnutí soudu prvního stupně, pak toto rozhodnutí může usnesením zrušit nebo rozhodnutím změnit. Co se týče

---

⁷³ Tamtéž... s. 368.

⁷⁴ DAVID, Ludvík a kol.: *Občanský soudní řád ...* s. 1074.

⁷⁵ §204 odst. 1 OSŘ

⁷⁶ §206 odst. 1 OSŘ

zrušení rozhodnutí, měl by tento institut sloužit až jako *ultima ratio*, preferována je změna rozhodnutí. „*K zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně smí odvolací soud přistoupit, nemůže-li sám rozhodnutí změnit nebo potvrdit. Avšak až v nejzazším případě, kdy vady nemůže zhojit sám. V občanském soudním řízení je najisto postaveno, že druhoinstanční soud nesmí proces protahovat, ale nemůže ani nahrazovat nezaměnitelnou činnost nižšího soudu*“ (Pl. ÚS 37/03).⁷⁷ Institut zrušení rozhodnutí je upraven v §219a OSŘ a zrušovací důvody jsou zde uvedeny taxativně, nelze tedy jejich výčet jakkoli rozšiřovat. Pokud soud zruší rozhodnutí, pak zároveň dle § 221 OSŘ ve většině případů vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Co se týče změny rozhodnutí, jak sem již zmínila, je preferována před zrušením a její právní úpravu nalezneme v § 220 OSŘ. Soud zde rozhoduje rozsudkem a na rozdíl od situace, kdy rozhodnutí ruší, zde soud rozhodne i o nákladech řízení (§ 224 odst. 2 OSŘ).

3.4.2. Dovolání jako mimořádný opravný prostředek

Jakmile rozhodnutí soudu prvního stupně nabude právní moci, není již možné proti němu podat odvolání. Pro tyto případy je tu institut dovolání, který chápeme jako mimořádný opravný prostředek, který tedy směřuje proti pravomocnému rozhodnutí. Mezi mimořádné opravné prostředky pak zákon ještě nesprávně řadí žalobu pro zmatečnost a žalobu na obnovu řízení, avšak tyto dva instituty je třeba chápat spíše jako jiné prostředky nápravy vadných rozhodnutí, jelikož nesplňují náležitosti opravných prostředků (např. nemají devolutivní účinek, žaloba na obnovu dokonce ani nesměruje k přezkumu rozhodnutí).⁷⁸

Jak sem již zmínila, dovolání je mimořádným opravným prostředkem nápravy vadného rozhodnutí a jako mimořádný jej opravdu musíme chápat. Právní úprava dovolání je obsažena v §236 OSŘ an. a je vybudována na zcela jiných principech než právní úprava odvolání. Jako nejzásadnější rozdíl mezi těmito dvěma instituty je třeba chápat fakt, že dovolání není založeno na zásadě univerzality, jako to bylo u odvolání (tedy, že lze podat odvolání, pokud to zákon nevyklučuje), ale na zcela opačném principu. Dovolání lze totiž podat jen tehdy, pokud to zákon připouští.⁷⁹ Zde zákon taxativně vymezuje rozhodnutí, proti kterým je dovolání přípustné a to v §237 OSŘ. Dále pak v §238 OSŘ najdeme taxativní výčet, proti kterým je dovolání nepřípustné. Úprava je tedy opravdu striktní. Jediným dovolacím

⁷⁷ DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád ...* s. 1154.

⁷⁸ SVOBODA, Karel: *Civilní proces ...* s. 362.

⁷⁹ §236 odst. 1 OSŘ

důvodem je nesprávné právní posouzení věci (§241a odst. 1 OSŘ). Lhůta pro podání dovolání je dva měsíce a běží od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Dovolání se podává u soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Zmeškání lhůty k podání dovolání na rozdíl od odvolací lhůty nelze prominout.⁸⁰ Aktivní legitimaci k podání dovolání má pouze účastník, nikoli např. vedlejší účastník. Na rozdíl od odvolacího řízení, v dovolacím řízení je pak nutné povinné zastoupení dovolatele a to zastoupení advokátem nebo notářem, výjimkou je např. situace, kdy sám dovolatel má právnické vzdělání, pak zástupce mít nemusí. Povinné zastoupení nepočíná až zahájením řízení, ale dříve, již samotné dovolání musí být sepsáno tímto odborníkem (§241 OSŘ). Stejně jako odvolání, má i dovolání suspenzivní a devolutivní účinek. Devolutivní účinek dovolání je zakotven v §10a OSŘ, který nám říká, že o dovoláních rozhoduje Nejvyšší soud. O dovolání soud rozhodne tím, že jej odmítne, což je nemeritorní rozhodnutí, např. v situaci, kdy je podáno dovolání opožděně, nebo dovolání zamítne, pokud usoudí, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Pokud dojde dovolací soud k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu správné nebylo, může rozhodnutí změnit (§234c, §234d OSŘ). Jako *ultima ratio*, stejně jako u odvolání, spatřujeme institut zrušení napadaného rozhodnutí. Co se týče forem rozhodnutí, dovolací soud rozhoduje rozsudkem jen tehdy, pokud zamítá dovolání proti rozsudku odvolacího soudu nebo jestliže mění či ruší rozsudek odvolacího soudu, ve všech dalších případech rozhoduje usnesením (§234f odst. 4 OSŘ).

---

⁸⁰ §240 odst. 1, 2 OSŘ

4. Problematika neplnění vyživovací povinnosti

Jen pro představu jak je problém neplacení výživného častý, uvádím, že celorepublikový dluh na alimentech je 13 miliard korun! Tuto informaci má k dispozici Exekutorská komora České republiky.⁸¹ Tato kapitola se bude zabývat především možnostmi vymožení výživného, v případech, že vyživovací povinnost není dobrovolně plněna a to z pohledu zletilého dítěte. Jaké jsou tedy právní nástroje zletilého dítěte k vymožení jeho práva na výživné? A jak moc jsou tyto nástroje efektivní?

4.1. Výkon rozhodnutí a exekuce

Předchozí kapitola se věnovala civilními soudnímu řízení ve věci výživného zletilého dítěte. Je však jasné, že rozhodnutím soudu mnohdy není celá situace uzavřena a vyřešena. Povinný rodič byť má vyživovací povinnost přiznanou soudem, i přes toto autoritativní rozhodnutí svoji povinnost dobrovolně neplní. Pokud navíc povinný rodič s dítětem nekomunikuje, není pak jiného nástroje, jak se domoci výživného, než podat na povinného rodiče návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci. Toto jsou ve sféře civilního práva jediné dva legální nástroje, kterých zletilé dítě může využít, když se domáhá svého práva na výživné. Ráda bych v následujícím textu vymezila základní rozdíly mezi výkonem rozhodnutí a exekucí.

Výkon rozhodnutí provádí okresní soud příslušný podle místa bydliště žalovaného dle §252 odst. 1 a §84, §85 odst. 1 OSŘ. Pokud tedy v mezidobí povinný rodič své bydliště nezměnil, bude výkon rozhodnutí provádět tentýž soud, který rozhodoval o žalobě na výživné. Pravomoc soudu je dána dle §251 odst. 1 OSŘ tehdy, nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí. Je tedy nutné, pro to aby zletilé dítě mohlo podat návrh na soudní výkon rozhodnutí, splnit kumulativně dvě podmínky. Musí zde být vykonatelné rozhodnutí, tzv. titul pro výkon rozhodnutí, vymezen v §274 OSŘ. V našem případě půjde o vykonatelné rozhodnutí soudu, který rozhodoval o žalobě na výživném. Obecně je rozsudek i usnesení soudu vykonatelné tehdy, uplyne-li lhůta k plnění tzv. pariční lhůta.⁸² Není-li v rozhodnutí uvedena lhůta k plnění, je rozhodnutí vykonatelné právní mocí.⁸³ Rozsudky o výživném jsou však dle §162 odst. 1 písm. a) OSŘ předběžně vykonatelné, tedy

---

⁸¹ MARTINEK, Jan. *Neplatiči dluží 13 miliard na alimentech. Úřady nevědí jak na to* [online]. novinky.cz, 4. listopadu 2016 [cit. 10. ledna 2017]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/419672-neplatici-dluzi-13-miliard-na-alimentech-urady-nevedi-jak-na-to.html>>.

⁸² §161 odst. 1 OSŘ a §171 odst. 1 OSŘ

⁸³ §161 odst. 2 OSŘ a §171 odst. 2 OSŘ

vykonatelnost není závislá na právní moci a může nastat i před ní. Druhou z podmínek, je fakt, že toto vykonatelné rozhodnutí není povinným dobrovolně plněno. Čistě teoreticky řečeno, pokud dítě má rozhodnutí soudu, podle, kterého má povinný rodič platit měsíční výživné do 15. dne v měsíci, nezaplatí-li rodič do tohoto dne v daném měsíci svoji splátku, 16. den v měsíci je již v prodlení a dítě na něj může podat návrh na soudní výkon rozhodnutí či exekuci. Hlavní rozdíl mezi výkonem rozhodnutí a exekucí je ten, kdo výkon rozhodnutí provádí. Výkon rozhodnutí provádí soud a postupuje při ní zejm. podle části šesté OSŘ, zatímco exekuci provádí soudní exekutor a postupuje dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen „EŘ“). Soudním exekutor může být pouze osoba splňující zákonné požadavky vymezené v §9 an. EŘ. Exekutora si osoba oprávněná může libovolně zvolit, není vázána místní příslušností jako u soudu.

Dalším rovněž důležitým rozdílem je fakt, že při podání návrhu na zahájení soudního výkonu rozhodnutí musí oprávněný přesně označit jeden ze způsobů, kterým bude následně výkon rozhodnutí proveden⁸⁴. Při podání návrhu na exekuci se však touto otázkou oprávněný vůbec zabírat nemusí. Způsob provedení exekuce určí sám exekutor a vydá k tomu exekuční příkaz neboli příkaz k provedení exekuce⁸⁵. První z možností tedy podat návrh na soudní výkon rozhodnutí může být žádoucí pro oprávněné, kteří znají majetkový stav povinného, např. ví, že má pravidelný příjem ze zaměstnání, má zřízen bankovní účet, na kterém má jisté peněžní prostředky nebo že má určitý nemovitý či movitý majetek, který může být výkonem postihnut. Nejen, že oprávněný musí označit přesný způsob provedení výkonu např. srážkami ze mzdy, ale rovněž musí označit i plátce mzdy povinného apod.⁸⁶ Ve většině případů však tento postup pro oprávněné nebude žádoucí, neboť mnohdy žádné informace o majetkovém stavu povinného nemají. Proto se pro ně jeví lepší variantou právě exekuce, kdy exekutor sám zjišťuje majetkové postavení povinného a sám určí vhodný způsob k vymožení pohledávky oprávněného. Navíc u exekucí může být nařízeno souběžně i víc způsobů jejího provedení, což je u soudního výkonu rozhodnutí vyloučeno. Způsoby provedení soudního výkonu rozhodnutí na peněžité plnění, jimiž výživné je, jsou srážky ze mzdy, přikázání pohledávky, správa nemovité věci, prodej movitých a nemovitých věcí, zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitých věcech, postižení závodu. Podle EŘ jsou možnými způsoby provedení exekuce na peněžité plnění srážky ze mzdy a jiných příjmů, přikázání pohledávky, prodej

---

⁸⁴ §261 odst. 1 OSŘ

⁸⁵ §47 odst. 1 EŘ

⁸⁶ §261 odst. 1 OSŘ

movitých a nemovitých věcí, postižení závodu, zřízení exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech, správa nemovité věci a pozastavení řídičského oprávnění.

Exekuce pozastavením řídičského oprávnění je speciální způsob provedení exekuce, který soudní výkon rozhodnutí dle OSŘ vůbec nenabízí. Tento způsob exekuce byl zaveden do právního řádu poměrně nedávno a to k 1. 1. 2013. Otázkou zůstává, proč zákonodárce zakotvil tento způsob pouze do EŘ ale nikoli již do OSŘ. Od ostatních způsobů provedení exekuce a výkonu rozhodnutí se výrazně liší především svou povahou. Nejde totiž o institut, „*který by přímo vedl k realizaci povinnosti uložené exekučním titulem, ani o způsob zajišťovací. ... Na jeho základě tak nedochází k získávání peněžních prostředků na úhradu dlužného výživného přímo, ale prostřednictvím negativní motivace dlužníka k tomu, aby svůj dluh co nejrychleji splnil. Smyslem tohoto institutu je omezit osobu povinnou k výživě nezletilého dítěte v běžném životě natolik, aby ji to přimělo k urychlené a dobrovolné úhradě vymáhaného nedoplatku.*“⁸⁷ Cílem tohoto institutu tedy není trestat osobu povinnou za neplnění vyživovací povinnosti, jelikož to ani není účelem civilního práva procesního, v rámci něhož byl tento institut zakotven, ale práva trestního, který však rovněž tento institut nechápe jako sankci, ale jako tzv. přiměřené omezení⁸⁸, k tomu však více v následující podkapitole. Nutno rovněž říci, že tento způsob exekuce, lze využít jen při exekuci, kdy je vymáhán nedoplatek na výživném pro nezletilé dítě viz §71a EŘ. K tomuto však je dobré zvážit dva možné výklady, které se nabízí a to, „*zda by bylo možné aplikovat ustanovení §71a EŘ jen v těch případech, kdy jeho prostřednictvím bude vymáháno výživné pro nezletilého oprávněného. Zároveň je však možné interpretovat citované ustanovení tak, že jeho prostřednictvím může být vymáháno dlužné výživné i již zletilým oprávněným, avšak pouze pro dluh, který na výživném vznikl v době jeho nezletilosti.*“⁸⁹ Toto bude muset vyřešit až budoucí judikatura.

Pro úplnost dodávám, že nejčastějším a nejvíce efektivním způsobem provedení exekuce je exekuce srážkami ze mzdy, kdy v takovém případě lze srazit až dvě třetiny z čisté mzdy po odečtení nezabavitelné částky. Dalšími hojně využívanými způsoby provedení exekuce je prodej movitých a nemovitých věcí a od 1. ledna 2013 i exekuce pozastavení řídičského oprávnění, pokud jde o výživné nezletilých dětí.⁹⁰

---

⁸⁷ URBANOVÁ, Veronika: Exekuce pozastavením řídičského oprávnění. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEJ, Martin, VALDHANS, Jiří (eds), *Spisy Právnické fakulty MU č. 473 (řada teoretická), Část V - Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Masarykova univerzita, 2014, s. 137. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf>.

⁸⁸ Tamtéž, s. 141.

⁸⁹ Tamtéž, s. 140.

⁹⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela: Státem zálohované výživné. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 5, s. 10.

Co se týče nákladů na soudní výkon rozhodnutí a exekuce, tak u prvního způsobu je osoba oprávněná osvobozena od placení soudního poplatku dle zákona o soudních poplatcích, náklady provedení výkonu platí stát dle §270 odst. 2 OSŘ. U exekucí rovněž osoba oprávněná žádné soudní poplatky neplatí a co se týče nákladů exekuční řízení, pak ty nese osoba povinná dle §87 EŘ. Výjimka je situace, kdy musí být exekuce zastavena pro nemajetnost dlužníka. V takovém případě může nastat situace, že náklady tohoto řízení ponese osoba oprávněná dle §89 EŘ. K tomuto však nutno říci, že náklady oprávněný ponese pouze ve výši paušálně určené nebo pouze účelně vynaložené a zároveň je nutno v tomto případě posoudit míru jeho zavinění na zastavení exekuce.⁹¹ Určitá míra zavinění osoby oprávněné na zastavení exekuce zde bude nejspíše v případech, kdy osoba oprávněná o nemajetnosti povinného věděla, a přesto exekuční návrh podala. V takovém případě nejspíše bude muset náklady exekuce hradit.

Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že efektivnější způsobem je spíše vymáhání dlužného výživného pomocí soudního exekutora. Navíc je uváděno, že od roku 2001, kdy v ČR vedle soudního výkonu rozhodnutí začali fungovat i soudní exekutoři, se vymahatelnost práv zvýšila až o 40%, předtím to bylo pouhých 3 až 5 %!⁹² Jak jsem již výše zmínila, exekutoři mají při své činnosti k dispozici více nástrojů než soud (např. uplatňování více způsobů provedení exekuce souběžně), jejichž uplatnění vede k snadnějšímu a rychlejšímu vymožení dané pohledávky. Vymahatelnost práva na výživné samozřejmě bude úspěšná jen za situace, že povinný rodič není nemajetný.

Dle mého názoru je tedy pro zletilé dítě vhodné obrátit se, jak z výše uvedeného vyplývá, spíše na soudního exekutora, jelikož jeho činnost je daleko efektivnější a rychlejší, nicméně myslím si, že ne s každým nedoplatkem na běžném měsíčním výživném. Já se obrátila na soudního exekutora s vymožením dlužného výživného a to ve výši řádu desetitisíců. Pokud však zletilé oprávněné dítě má problém s neplacením běžného výživného, kdy rodič po dobu nejméně čtyř po sobě jdoucích měsíců výživné neplatí, již půjde o trestný čin, o kterém je pojednáno v následující podkapitole a zletilé dítě se může obrátit na policii a řešit tento problém cestou trestního práva. Z vlastní zkušenosti vím, že povinný rodič se zalekne trestního stíhání daleko více a vystaven trestnímu postihu raději dlužné výživné neprodleně uhradí. Nicméně je také možné uplatnit tyto dva způsoby souběžně. Je tedy možné, aby na povinného rodiče probíhala exekuce i trestní stíhání zároveň. Nutno však zdůraznit, že

⁹¹ LUŽNÁ, Romana. Vymáhání dlužného výživného. *Právo a rodina*. 2012, roč. 14, č. 12, s. 8.

⁹² EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí* [online]. ekcr.cz, [cit. 28. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mez-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>>>.

prostředky trestního práva by měly být využívány až jako poslední možné tzv. *ultima ratio*. Problém nastává, když povinný rodič platí nepravdělně, tzn. jeden měsíc zaplatí, druhý měsíc nezaplatí nebo zaplatí méně než má. V takovém případě, o trestný čin nepůjde a je nutné toto výživné vymáhat pouze cestou soudní přes soudní výkon rozhodnutí nebo exekucí. Aby šlo o trestný čin, musí k neplacení nebo případně k placení nižší částky docházet výhradně během čtyř po sobě jdoucích měsíců.⁹³

Závěrem bych se v této podkapitole ráda zabývala otázkou úroků z prodlení při neplnění vyživovací povinnosti. Je možné společně s dlužným výživným požadovat i úroky z prodlení? Dosavadní praxe soudů a názory některých odborníků se v této odpovědi liší. Zatímco některé obecné soudy jsou ve své judikatuře proti přiznání úroků z prodlení⁹⁴, někteří odborníci jsou opačného názoru. O úrocích z prodlení hovoří §1970 OZ, který říká, že po dlužníkovi, který je v prodlení se splácením peněžitého dluhu, může věřitel, který řádně splnil své smluvní a zákonné povinnosti, požadovat zaplacení úroků z prodlení, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný. Tento paragraf je však obsažen v části čtvrté OZ zabývající se relativními majetkovými právy, tedy občanskoprávními závazky. V části druhé OZ zabývající se rodinným právem nic o úrocích z prodlení u výživného stanoveno není. Nutno však aplikovat §1723 odst. 2 OZ, který říká, že ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, se použijí přiměřeně i na závazky vznikající na základě jiných právních skutečností. Na základě tohoto ustanovení je možné použít úpravu úroků z prodlení i na vyživovací závazek. Aby však mohlo zletilé dítě zákonné úroky z prodlení po povinném rodiči požadovat, musí jít o dlužné výživné, které bude peněžitého charakteru (s čímž asi ve většině případů nebude problém, jelikož vyživovací povinnost je nejčastěji právě ve formě peněžitého plnění, výjimka např. situace, kdy vyživovací povinnost spočívá v nepeněžitém plnění ve formě umožnění bydlení oprávněného u povinného apod.).⁹⁵ Rovněž je pak důležité, pro to, aby zletilé dítě mohlo požadovat úroky z prodlení z dlužného výživného, aby toto nárokoval již v žalobě o výživném! „*Soud právo na zaplacení zákonného úroku z prodlení z dlužného výživného přizná jen k návrhu zletilého dítěte.*“⁹⁶ Soud jej tedy nepřizná *ex officio*. S tímto musí zletilé dítě počítat již při podávání žaloby. Pokud v ní případné úroky z prodlení nebude nárokovat, později je v případě prodlení povinného rodiče, nebude moci vymáhat.

⁹³ KOVÁŘOVÁ: *Vyživovací povinnost ...* s. 117.

⁹⁴ Např. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19.5.2011, sp. zn. 28 Co 167/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2005, sp. zn. 25 Cdo 668/2004, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5.4.2005, sp. zn. 40 Co 1255/2004.

⁹⁵ HRUŠÁKOVÁ: *Rodinné právo ...* s. 237 a 238., shodně TELEČEK, Ivo, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2014, roč. 21, č. 3, s. 30.

⁹⁶ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné ...* s. 185.

4.2. Trestněprávní aspekt: Zanedbání povinné výživy

Byť je vyživovací závazek institutem soukromoprávním, je jeho dodržování pro zákonodárce natolik důležité, že mu poskytl ochranu i ve veřejnoprávní oblasti. Zletilé dítě má, kromě výkonu rozhodnutí a exekuce, což jsou instituty soukromoprávní ochrany, tedy k dispozici i ochranu veřejnoprávní, a sice ochranu trestněprávní. Obecně je ochrana rodiny a dětí důležitým zájmem, což je vidno z hlavy čtvrté zvláštní části TZ, která obsahuje mimo jiné i úpravu trestného činu zanedbání povinné výživy v §196 an. TZ.

Úvodem bych však nejprve ráda uvedla opět několik statických údajů. Trestný čin zanedbání povinné výživy resp. přečin, je poměrně frekventovaným. V roce 2013 z celkového počtu trestně stíhaných osob (117 682), 11,3 % (tj. 13 280) z nich bylo stíháno právě za přečin zanedbání povinné výživy. Z celkového počtu odsouzených (77 976), jich bylo 14,3 % (tj. 11 154) za tento trestný čin odsouzeno.⁹⁷ Jak je tedy zřejmé, zanedbání povinné výživy na trestněprávní úrovni je poměrně častým jevem, v této podkapitole bych se však ráda také zamyslela nad tím, jestli je kriminalizace neplacení výživného žádoucí a jestli je tento nástroj ochrany vyživovaných dětí vůbec efektivní.

Nejprve si však trestný čin zanedbání povinné výživy definujme. Kdy se jej osoba povinná výživou dopouští? Úpravu nalezneme, jak jsem již zmínila v §196 TZ⁹⁸, ten nám v odstavci prvním říká, že kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok. V odstavci druhém pak, že kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. A konečně v odstavci třetím hovoří o tom, že odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

Pojďme si toto ustanovení rozebrat. Nejprve, co je tímto ustanovením vůbec chráněno aneb co je objektem tohoto trestného činu? Objektem neboli právem chráněným zájmem je zde nárok na výživu, který vyplývá ze zákona. V současné době tento nárok vyplývá z OZ, dříve ze ZoR. Nutno říci, že je chráněna pouze zákonná povinnost vyživovat, nikoli

---

⁹⁷ SKLENIČKA, Josef, ROZUM, Jan. K problematice neplacení výživného. *Trestněprávní revue*. 2014, roč. 13, č. 10, s. 242.

⁹⁸ Více k trestnému činu zanedbání povinné výživy – JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Leges s.r.o., 2016. 976 s.

vyživovací povinnost, která byla založena „smlouvou či rozhodnutím soudu např. z hlediska náhrady škody“⁹⁹.

Objektivní stránku tohoto trestného činu může pachatel naplnit dvěma způsoby. Jednak neplněním své zákonné povinnosti vyživovat a zaopatřovat jiného a to z nedbalosti, tak i úmyslným vyhýbáním se této povinnosti a to vždy po dobu delší než čtyři měsíce. Druhá z možností je samozřejmě sankciována přísněji než prvá, jelikož se jedná o úmyslné vyhýbání se, tedy pachatel o své vyživovací povinnosti ví, a přesto ji záměrně neplní, resp. maří její plnění (zbavuje se majetku, úmyslně nepracuje apod.). U neplnění vyživovacího závazku z nedbalosti půjde o situace, kdy osoba povinná o své povinnosti vyživovat ani neví. Nejprísněji je pak hodnoceno jednání uvedené v odstavci třetím, a to případy, kdy osoba povinná svým jednáním uvede osobu oprávněnou do stavu nebezpečí nouze. Neplněním vyživovací povinnosti pak nutno rozumět „stav, kdy oprávněná osoba nedostane všechno, co je obsahem vyživovací povinnosti. O neplnění vyživovací povinnosti půjde tedy i tehdy, když se neplní v povinném rozsahu, tj. povinný odvádí například nižší peněžité částky výživného ...“¹⁰⁰

Pokud tedy shrneme výše uvedené, zletilé dítě je oprávněno podat trestní oznámení, jestliže osoba jemu povinná výživou po dobu nejméně čtyř po sobě následujících měsíců neplní tuto povinnost, a to i jen z části (plní méně než má). Toto je tedy vedle soukromoprávních nástrojů další, již však veřejnoprávní, prostředek ochrany, které vyživované dítě, k ochraně svého práva na výživné má. Připomeňme však zásadu trestního práva, že trestněprávní prostředky mají sloužit jako *ultima ratio*, tedy až jako prostředky krajní, když jiné prostředky ochrany selhávají. Jinými slovy řečeno, dítě by mělo k ochraně svého práva na výživné nejprve využít jiné soukromoprávní prostředky ochrany (výkon rozhodnutí, exekuce) a až když tyto prostředky nejsou účinné, mělo by se uchýlit k ochraně podle trestního práva. Není však vyloučeno, že prostředky dle soukromého práva (např. exekuce) a nástroje dle práva trestního, budou použity současně.

TZ dále obsahuje ustanovení §197, které se zabývá institutem účinné lítosti. Toto ustanovení hovoří o tom, že trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy (§196) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek. O

---

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ: Milana. Trestněprávní aspekty zanedbání povinné výživy. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEL, Martin, VALDHANS, Jiří (eds), *Spisy Právnické fakulty MU č. 473 (řada teoretická), Část V - Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Masarykova univerzita, 2014, s. 50. Dostupné na

<http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf>.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 52.

účinnou lítost tedy půjde tehdy, pokud budou kumulativně splněny dvě následující podmínky. Prvá z nich je, že trestný čin neměl trvale nepříznivých následků. „Skutečnost, že trestný čin měl trvale nepříznivých následků znamená, že se jedná o takové následky, které už není možné napravit nebo odstranit dodatečným splněním vyživovací povinnosti, například následky na fyzickém nebo psychickém zdraví oprávněné osoby, znemožnění přípravy na povolání nebo zaměstnání apod. ... Typickým příkladem může být situace, že dítě je nuceno přestat navštěvovat výběrovou školu, kde se hradí školné, nebo je nuceno se přestat věnovat vrcholové sportovní činnosti, která je spojena s hrazením vyšších finančních částek.“¹⁰¹ Druhou podmínkou je, že pachatel svou povinnost dodatečně splní. Co znamená dodatečné splnění povinnosti? „Pojem dodatečné splnění vyživovací povinnosti je třeba vykládat tak, že o účinnou lítost půjde nejen tehdy, když pachatel sám dlužné výživné uhradí, ale i tehdy, když jiným způsobem zařídí, aby za něho dlužné výživné uhradila jiná osoba... Pachatel musí dobrovolně dodatečně splnit svou vyživovací povinnost v celém rozsahu. K beztrestnosti nestačí splnění částečné nebo pouhá dohoda s oprávněnou osobou o splácení dluhu, resp. odpuštění dlužného výživného ze strany oprávněné osoby. Obviněný je povinen uhradit výživné za období, pro které je stíhán, jež je ukončeno zahájením trestního stíhání“¹⁰². Rovněž je třeba říci, že o dodatečné splnění nepůjde v případech, kdy dluh bude uhrazen zcela bez vědomí nebo souhlasu pachatele např. jinou osobou, nebo i exekucí na majetek pachatele. Ke splnění podmínek účinné lítosti nestačí „pouhé uhrazení dlužného výživného, pokud se tak stane bez jakékoliv aktivní součinnosti pachatele.“¹⁰³ Aby bylo tedy možné uplatnit institut účinné lítosti, musí se pachatel přímo angažovat na tom, aby dluh na výživném byl uhrazen (zaplatí jej sám, dohodne se s jinou osobou např. s příbuzným, aby jej uhradil, vždy však musí být pachatel nějakým způsobem aktivní)¹⁰⁴.

Institut účinné lítosti u tohoto trestného činu hodnotím velice pozitivně. Dle mého názoru a i zvláštní zkušenosti mohu potvrdit, že tento institut je pro pachatele poměrně dosti motivačním a pachatel, který je vystaven trestnímu postihu raději svou povinnost, byť s prodlením, dodatečně splní a díky tomu se stává beztrestným. Na mého otce jsem

---

¹⁰¹ HRUŠÁKOVÁ: Milana. Trestněprávní aspekty zanedbání povinné výživy. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEL, Martin, VALDHANS, Jiří (eds), *Spisy Právnické fakulty MU č. 473 (řada teoretická), Část V - Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Masarykova univerzita, 2014, s. 54. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf>.

¹⁰² Tamtéž, s. 53.

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2008, sp. zn 3 Tdo 760/2008.

¹⁰⁴ HRUŠÁKOVÁ: Milana. Trestněprávní aspekty zanedbání povinné výživy. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEL, Martin, VALDHANS, Jiří (eds), *Spisy Právnické fakulty MU č. 473 (řada teoretická), Část V - Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Masarykova univerzita, 2014, s. 54. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf>.

v minulosti taktéž podala trestní oznámení pro tento trestný čin a mohu potvrdit, že dlužné dávky na výživném neprodleně uhradil. Z tohoto hlediska hodnotím tento prostředek ochrany pro dítě jako efektivní. Myslím si, že ve většině případů, osoba povinná raději dlužné výživné uhradí a stane se beztrestným, než, aby čelila odsouzení. Za tento trestný čin může být totiž osoba odsouzena až k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který ovšem slouží opět jako trest *ultima ratio*. Mnohem častěji zde budou uplatňovány alternativní opatření a to ve smyslu §196a TZ, který mj. stanoví i zákaz řízení motorového vozidla. Jedná se tedy o podobný institut jako u exekuce. Avšak ani zde se nejedná o trest, který by měl sloužit k potrestání pachatele, ale o přiměřené omezení, které dle mého názoru má opět sloužit pouze k motivaci pachatele svou povinnost co nejrychleji splnit.

Závěrem tedy zamyšlení, zda je úprava trestného činu zanedbání povinné výživy efektivním nástrojem ochrany? Především, jak jsem již výše zmínila, hodnotím pozitivně úpravu institutu účinné lítosti. Ta je efektivní, jelikož motivuje pachatele trestného činu k dodatečnému zaplacení výživného, který se díky tomu stane zcela beztrestným. Osobně jsem toho názoru, že kriminalizace zanedbání povinné výživy je žádoucí, jelikož mnohdy na neplatiče výživného nezabírá žádný jiný prostředek než právě trestní stíhání. Na druhou stranu však kriminalizace tohoto jednání, které je poměrně časté, může nepřiměřeně zatěžovat orgány činné v trestním řízení. Kriminalizaci tohoto jednání kvituji, ale osoba oprávněná by ji opravdu měla využívat až jako poslední možný prostředek ochrany a ne jej nadužívat či zneužívat. Primárně by měly být využívány prostředky civilního práva tedy instituty jako výkon rozhodnutí a exekuce. Negativně hodnotím skutečnost, že jakmile je pachatel za tento trestný čin odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, dojde sice k jeho potrestání, ale ve většině případů si myslím nedojde k uspokojení osoby oprávněné, jelikož pachatel, pokud nebude ve věznici vykonávat práci, nebude mít finanční prostředky na úhradu dlužného výživného.

4.3. Institut zálohovaného výživného

Jako nástroj k řešení neplacení výživného by mohl sloužit, kromě institutů výše uvedených, také institut zálohovaného výživného. Nutno však říci, že tento institut v našem současném právním řádu nenalezneme, v minulosti s ním však právo pracovalo (např. zákon č. 57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem, obsahoval institut obdobný zálohovanému výživnému a vztahoval se na výživné dětí mladších 18 let, jejichž výživné bylo stanoveno

soudní rozhodnutím, soudním smírem či vykonatelným notářským zápisem a toto výživné bylo obtížně vymahatelné).¹⁰⁵ V této podkapitole bych ráda vymezila pojem zálohovaného výživného a především se zamyslela nad jeho smyslem a fungováním, byť tento institut zaveden do českého právního řádu není, ale v mnohých členských státech EU ano (např. i na Slovensku) a taktéž legislativní snahy o zavedení tohoto institutu v České republice nalezneme.

Zálohovaným výživným, jak o něm bude pojednáno v následujícím textu, je myšleno, zálohování výživného státem a musíme jej odlišit od případů zálohování výživného osobou povinnou, jak s tím počítá OZ. Tzv. tezauraci výživného obsahuje §918 OZ a hovoří o tom, že v řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti může v případech zvláštního zřetele hodných soud uložit osobě výživou povinné, aby složila zálohu na výživné splatné v budoucnu; poskytnuté výživné přechází do vlastnictví dítěte postupně k jednotlivým dnům splatnosti výživného. Na složenou zálohu se hledí jako na majetek povinného. Jedná se tedy o výjimečné případy, kdy je povinný rodič povinen složit zálohu na v budoucnu splatné dávky výživného. Dle mého názoru půjde o takové případy, kdy má povinný rodič problémy s placením výživného, např. z důvodu špatné finanční situace (nemá stálé zaměstnání, pracuje pouze sezónně), ale jednorázově získá větší finanční obnos (např. výhra, dar, dědictví, sezónní práce). Nadále je zde však obava, že majetková situace povinného v budoucnu opět nebude příznivá, a tak soud může této osobě uložit povinnost složit zálohu na výživné, kterou je schopen uhradit právě s ohledem na získaný finanční obnos. Institut zálohovaného výživného státem je však situace, kdy za splnění určitých podmínek, hradí výživné za osobu povinnou stát.

Jak jsem již naznačila, určité snahy o znovu zakotvení institutu zálohovaného výživného státem v České republice nalezneme. V nedávných letech šlo o legislativní návrhy z let 2001, 2005, 2007 a 2009. Všechny tyto návrhy však neprošly kompletním legislativním procesem, přičemž nejdál se dostal návrh z roku 2005, který byl zastaven až prezidentským vetem.¹⁰⁶ Všechny tyto návrhy shodně označovaly zálohování výživného státem za náhradní výživné a vymezovaly stejné podmínky pro nárok na náhradní výživné a to: „*určitá forma neplatičství ze strany povinného po určitou minimální stanovenou délku, nezbytnou iniciativu ze strany oprávněného, trvalý pobyt žadatele na území ČR, povinnost vrátit přijaté náhradní výživné v případě, že je následně uhrazeno osobou povinnou, a v poslední řadě nezaopatřenost*

---

¹⁰⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela: Státem zálohované výživné. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 5, s. 6.

¹⁰⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela: Státem zálohované výživné. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 5, s. 7.

dítěte“¹⁰⁷. Tyto návrhy, jak jsem již zmínila, neprošly legislativním procesem. Následně v roce 2014 předložilo MPSV návrh věcného záměru zákona o státem zálohovaném výživném. Další snahy o zavedení státem zálohovaném výživném, jakožto další sociální dávky probíhaly v druhé polovině loňského roku. Nicméně k dnešnímu dni, institut zálohovaného výživného státem v českém právním řádu zakotven nadále není. Můžeme tedy říci, že institut zálohovaného výživného je poměrně propíraným tématem, který jednoznačně má své příznivce i odpůrce.

4.3.1. Pojem zálohovaného výživného, podmínky pro jeho získání, zamyšlení se nad fungováním

Pro účely této práce a pro účely porozumění institutu zálohovaného výživného budu vycházet z věcného záměru zákona o zálohovaném výživném z roku 2014, který byl uveřejněn pod vedením JUDr. Daniely Kovářové v květnu 2015 v odborném časopise *Rodinné listy*.¹⁰⁸

Nejprve je nutné si vymežit, kdo by podle zákona měl právní nárok na toto zálohované výživné. Návrh hovořil o osobě oprávněné, jímž by bylo nezaopatřené dítě ve smyslu zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, která má trvalý pobyt na území České republiky a zároveň bydliště. Tento návrh dále rozlišoval od osoby oprávněné osobu žadatele, jímž jednak může být samo nezaopatřené dítě, je-li zletilé, a nebo jeho zákonný zástupce, v případě, že dítě je nezletilé. Žadatelem by tedy byla osoba, k jejímž rukám by bylo výživné vypláceno. Žadatelem by mohl být i opatrovník. Návrh zákona rovněž pracoval s pojmem příjemce zálohovaného výživného, jímž rozuměl žadatele. Povinným pak vymezoval osobu, která má na základě vykonatelného rozhodnutí soudu či soudem schválené dohody stanovenou vyživovací povinnost a to ve výši nejméně 300 Kč za kalendářní měsíc na jedno dítě.

Aby vznikl tento nárok na zálohované výživné, muselo by být kumulativně splněno několik podmínek. Prvá z nich by byla splněna, při existenci vykonatelného soudního rozhodnutí či soudem schválené dohody o výživném. Druhá, pokud by osoba povinná minimálně po dobu tří měsíců od poslední splátky toho výživné neplnila v plné výši, ve lhůtě a způsobem určeným. Třetí podmínka by byla splněna za situace, kdy by se soudní výkon rozhodnutí či exekuce trvajících minimálně tři měsíce ukázaly jako bezvysledné.

Výše zálohovaného výživného by se určovala primárně dle vykonatelného rozhodnutí soudu či soudem schválené dohody, nejvýše však ve výši 1,2 násobku životního minima

---

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ více o zálohovaném výživném viz KOVÁŘOVÁ, Daniela: Státem zálohované výživné. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 5., s.4-19.

dítěte. Pokud by povinný rodič plnil výživné částečně, pak by se výše zálohovaného výživného odvíjela od rozdílu mezi částkou, kterou je povinný rodič povinen plnit a kterou reálně plní resp. rozdílu mezi částkou 1,2 násobku životního minima a reálně poskytnutou částkou. Rozhodný příjem osoby oprávněné a osob společně s ní posuzovaných by nesměl přesáhnout 2,4 násobek (2,7 násobek) životního minima.

Nárok na poskytnutí zálohovaného výživného by musel žadatel uplatnit návrhem resp. žádostí u krajské pobočky Úřadu práce dle místa trvalého pobytu oprávněné osoby a následně by o této žádosti probíhalo řízení, jehož výsledkem by bylo písemné rozhodnutí o přiznání či nepřiznání zálohovaného výživného a o jeho výši. Na řízení by se aplikovala úprava zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Poskytnutím zálohovaného výživného, by nárok na výživné přešel na stát (resp. na krajskou pobočku Úřadu práce), a to do výše poskytnutého zálohovaného výživného.¹⁰⁹

Jak tedy z výše uvedeného vyplývá, institut státem zálohovaného výživného, tzv. náhradního výživného by představoval další sociální dávku, která by sloužila především k podpoře dětí, kterým jeden z rodičů neplatí výživné. Pro dítě by tak představovala další nástroj ochrany jeho práva na výživné. Z tohoto hlediska pokládám institut zálohovaného výživného za pozitivní, nicméně je třeba se zamyslet i nad negativy, které v této souvislosti vyvstávají. Institut státem zálohovaného výživného jakožto další sociální dávky by samozřejmě představoval velké finanční zatížení pro stát, rovněž pak i zatížení administrativní na Úřadech práce, které by se otázkou zálohovaného výživného zabývaly, s čímž souvisí samozřejmě potřeba nárůstu pracovníků na těchto úřadech, tedy vyšší náklady, dovedeno do důsledků, opět finanční zátěž už tak zatíženého státního rozpočtu. Rovněž je třeba se ptát, zda je vůbec žádoucí, aby za dlužníky, platil jejich dluhy stát. Každý svépřávný člověk je přece ze svého jednání odpovědný sám a domnívám se, že institut zálohovaného výživného, byť s dobrým úmyslem pomoci dětem, by se v konečném důsledku minul účinkem a spíše by na neplatiče alimentů působil demotivačně a jejich odpovědnost by naopak potíral.

---

¹⁰⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela: Státem zálohované výživné. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 5, s. 16,17.

5. Vybrané problémy související s vyživovací povinností k zletilému dítěti ve světle judikatury

5.1. Výživné zletilého a dobré mravy

O dobrých mravech jako o kritériu nepřiznání výživného dříve hovořil §96 odst. 2 ZoR. Výživné podle tohoto ustanovení nebylo možné přiznat, bylo-li by to v rozporu s dobrými mravy. Dnešní úprava obsažena v OZ však o dobrých mravech jako o zvláštním kritériu pro přiznání či nepřiznání výživného nic nehovoří. Dobré mravy, jakožto základní zásadu celého soukromého práva, však nemůžeme ani v případech výživného opomíjet. *„Dobré mravy jsou obecným občanskoprávním principem, a proto není třeba je zdůrazňovat zvlášť u každého právního institutu, tedy ani u institutu výživného, za situace, kdy normy upravující výživné byly začleněny přímo do obecného civilního kodexu a nejsou již součástí zvláštního zákona.“*¹¹⁰

Konkrétně definovat pojem dobré mravy je obtížné. Žádná zákonná definice tohoto pojmu totiž neexistuje, jedná se o neurčitý právní pojem. Dobré mravy je termín *„do jisté míry proměnlivý, protože závisí na aktuálním vnímání morálky, která existuje v místě a v čase rozhodování o výživném“*¹¹¹. OZ na několika místech zmiňuje institut dobrých mravů, aniž by je definoval. Ustanovení §1 odst. 2 OZ hovoří o tom, že zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy. Dále ustanovení §2 odst. 3 OZ stanoví, že výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění. Ustanovení §545 OZ zase hovoří o tom, že právní jednání vyvolává právní následky, nejen ty které jsou v něm přímo vyjádřeny, ale i ty které plynou z dobrých mravů. A konečně §547 OZ klade požadavek dobrých mravů rovněž na obsah a účel konkrétního právního jednání. Z výše uvedeného můžeme dobré mravy chápat jako *„způsob jednání, mravnost – souhrn zásad určujících chování a jednání lidí v určité společnosti. Dobré mravy jsou tedy souborem určitých společností vytvořených a uznávaných pravidel slušnosti, které vedou jedince k vzájemnému respektování se navzájem a nepoškozování obecných zájmů společnosti. Můžeme je také označit za soubor hodnotících kritérií, která určují, které jednání je v dané společnosti považované za dobré a které ne.“*¹¹² V konečném

¹¹⁰ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné* ... s. 125.

¹¹¹ Tamtéž, s. 125.

¹¹² JANEBA, Jiří. *Dobré mravy* [online]. epravo.cz, 20. května 2005 [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>>.

důsledku je pak oprávněn posuzovat, zda konkrétní jednání je či není v souladu s dobrými mravy soud.

K problematice nepřiznání výživného pro rozpor s dobrými mravy naštěstí existuje judikatura nejen obecných soudů ale rovněž soudu ústavního. Poměrně jednoznačně nám soudy říkají, jaké jednání je v takových případech posuzováno za jednání v rozporu s dobrými mravy, jež vede k nepřiznání výživného a která konkrétní osoba se takového jednání musí dopustit.

Nejprve tedy k tomu, kdo se musí „nemravného“ jednání dopustit. K tomuto se jednoznačně vyjádřil ÚS v jednom ze svých nálezů, kdy judikoval, že nemravně musí jednat pouze osoba oprávněná, tedy ta, která se přiznání výživného proti povinnému domáhá¹¹³. Nepřiznání výživného nevyvolá nemravné jednání jiné osoby, např. pečujícího rodiče, který bezdůvodně brání povinnému rodiči styku s dítětem.¹¹⁴ V případech výživného dítěte tedy vždy budeme posuzovat chování a jednání konkrétního dítěte. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že nemravné chování či jednání dítěte, které je nezletilé, bude důvodem pro nepřiznání výživného tomuto dítěti, jen zcela ve výjimečných případech, jelikož v tomto případě jednoznačně převládá zájem na výživě dítěte nad subjektivním právem rodiče, aby se k němu dítě chovalo vhodným způsobem.¹¹⁵ Rovněž je pak téměř vyloučeno nepřiznání výživného dítěti z důvodu jeho nemravného jednání, pokud se jedná o dítě mladší patnácti let a to především s ohledem na jeho věk a jeho rozumovou a volní vyspělost.¹¹⁶

Dále je třeba si v této souvislosti tedy vymezit, jaké chování či jednání dítěte představuje rozpor s dobrými mravy. Samozřejmě bude nutné ke každému konkrétnímu případu přistupovat individuálně, ale paušálně můžeme říci, že půjde zejména o takové situace, kdy „se dítě chová k výživou povinnému rodiči natolik negativním (závadným) způsobem, jenž co do rozsahu a intenzity již koliduje s dobrými mravy (např. kdy dítě projevuje zjevnou neúctu k výživou povinnému rodiči, je k němu vulgární, resp. chová se k němu takovým způsobem, který je naprosto neslučitelný s dobrými mravy ve společnosti).“¹¹⁷ V každém takovém případě je však nutné také zkoumat příčinu onoho jednání dítěte. Bude-li nemravné jednání dítěte reakcí na dřívější nemravné jednání povinného rodiče vůči němu, nebude pak s největší pravděpodobností takové jednání dítěte dostatečným důvodem pro nepřiznání výživného.¹¹⁸

---

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 606/04.

¹¹⁴ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 11. 1999, sp. zn. 5 Co 2661/99.

¹¹⁵ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné* ... s. 126.

¹¹⁶ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. 10 Co 976/2005.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné* ... s. 125.

Výše uvedené jednání, tedy jednání v rozporu s dobrými mravy může jednak zapříčinit, že soud dítěti výživné vůbec nepřizná, resp. mu svým rozhodnutím dříve přiznané výživné odejme. Pro rozpor s dobrými mravy lze výživné přiznat i jen z části. Pokud je výživné nepřiznáno nebo odejmuto, vyživovací povinnost tímto nezaniká, ale je pozastavena po dobu co nemravné jednání dítěte trvá (rovněž projev elasticity práva na výživné), nic však nebrání tomu, aby v budoucnu byla tato vyživovací povinnost opět obnovena. Pokud dojde k nepřiznání výživného ať už z části nebo zcela nebo dojde k jejímu odejmutí, nepřechází vyživovací povinnost k dítěti na druhého rodiče nebo na jiné předky, zkrátka o tu část výživného, z důvodu svého nemravného jednání, dítě přichází.¹¹⁹

5.2. Schopnost dítěte samo se žít, zletilé studující dítě a problematika tzv. věčných studentů

Jak jsem již zmínila na několika místech této práce, vyživovací povinnost k dítěti trvá, dokud není dítě schopno samo se žít (viz §911 OZ). Vyživovací povinnost k dítěti tedy nezaniká např. dosažením jeho zletilosti¹²⁰, jak se někdy osoby povinné mylně domnívají. Dle mého názoru je asi nejčastějším problémem, který může v souvislosti s výživným dítěte nastat, právě situace, kdy dítě dosáhne zletilosti a někteří povinní rodiče, neznalí zákona, si tak myslí, že jejich vyživovací povinnost k dítěti automaticky zaniká. Je však nutné si uvědomit právě tento fakt, že vyživovací povinnost trvá do doby, než je dítě schopno samo se žít. V krajních případech tak může vyživovací povinnost k dítěti trvat celý jeho život (viz podkapitola zletilé dítě s těžkým zdravotním postižením).

Nejprve bych však ráda na tomto místě připomněla, co je považováno za schopnost dítěte samo se žít a dále bych se podrobněji zabývala tematikou zletilých studujících dětí a tzv. věčných studentů, jež s touto problematikou úzce souvisí.

Schopnost dítěte samostatně se žít řadíme opět mezi neurčitý právní pojem, jehož definici nikde v zákoně nenajdeme. Výklad tohoto pojmu však nalezneme v judikatuře ÚS, podle něhož je dítě schopno samo se žít, je-li „*schopno samostatně uspokojovat všechny své potřeby, a to hmotné, kulturní a další včetně potřeby bytové. Jinými slovy to znamená, že dítě má určitý trvalý příjem finančních prostředků, z něhož své potřeby hradí.*“¹²¹ A contrario neschopnost dítěte samo se žít tedy znamená, že dítě „*nedisponuje žádným svým vlastním*

---

¹¹⁹ Tamtéž, s. 126.

¹²⁰ K tomuto např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 1967, sp. zn. 5 Cz 19/1967.

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4 2011, sp. zn. II. ÚS 3113/10.

*příjmem, nebo disponuje příjmem tak nízkým, že nepostačuje krýt jeho potřeby, anebo výnosy z majetku, který mu patří (event. jej spravuje), nedostačují pro úhradu jeho osobních potřeb.*¹²² Jak je tedy zřejmé, dosažení zletilosti samo o sobě automaticky neznamená, že je dítě schopno samo se živit. V této souvislosti je spíše nutné rozebrat problematiku studia dítěte a jeho přípravu na budoucí povolání. Rovněž je ještě nutné na tomto místě připomenout opět zásadu elasticity práva na výživné a fakt, že i když dítě nabyde schopnost samo se živit, zaniká vyživovací povinnost k němu pouze relativně a není vyloučeno, že vyživovací povinnost se v budoucnu opět obnoví, ztratí-li dítě tuto schopnost.¹²³

Zjednodušeně je možno říci, že dítě není schopno samo se živit, po dobu, po kterou se soustavně připravuje na své budoucí povolání studiem. I z pouhé logiky věci totiž vyplývá, že jestliže dítě denně studuje na střední či vysoké škole, nezbyvá mu příliš mnoho času na jiné aktivity, tedy spíše není možné, aby si při takovémto typu studia našel zaměstnání, kterým by v celém rozsahu uhradil veškeré své potřeby resp. to po dítěti ani není možné požadovat. Zájem na vzdělání dítěte by měl být v tomto směru přednější a sami rodiče by měli ve vzdělání své děti podporovat, ne je od něj odrazovat. Je však nutné se v každém konkrétním případě, kdy bude rozhodováno o výživném, zabývat otázkou, zda ono konkrétní studium dítěte opravdu splňuje požadavky přípravy na budoucí povolání, zda je vůbec účelné. Každé studium dítěte totiž nemusí být a nebude považováno za studium, které vylučuje schopnost dítěte samo se živit.

Jaké studium tedy bude považováno za účelné a které již nikoli? Jak jsem již předeslala, je nutné zkoumat každý jednotlivý případ individuálně, nicméně dle judikatury ÚS můžeme konstatovat, že *„studium by mělo sloužit k prohlubování předchozího vzdělání, na které zpravidla navazuje, resp. mělo by vést k lepším budoucím vyhlídkám na získávání prostředků pro své životní potřeby prací.*“¹²⁴ Soud dále uvádí, že by nemělo jít o *„studium samoúčelné, kterým by si vyživovaná osoba pouze takzvaně ‘prodlužovala mláďi.’“*¹²⁵ Ne každé studium tedy bude splňovat podmínky na ně kladené ve světle judikatury. Zejména půjde o tzv. studium pro studium, tedy studium z důvodu zájmu dítěte pro své vlastní obohacení, nikoli však studium, kterým by se dané dítě připravovalo na budoucí povolání¹²⁶. Většinou půjde o případy, kdy dítě studuje více středních či vysokých škol za sebou, aniž by na sebe smysluplně navazovaly, a aniž by tím prohlubovalo svou kvalifikaci pro daný obor. Někdy je

¹²² Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 2121/14.

¹²³ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné* ... s. 126.

¹²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 2121/14.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 2121/14.

však za přípravu na budoucí povolání považováno i studium, jimž dítě sice nenavazuje na studium předchozí, ale dané studium je společensky žádoucí a je zřejmé, že po jeho absolvování bude mít dítě větší šanci uplatnit se na trhu práce. K tomu se vyslovil v jednom ze svých rozhodnutí Krajský soud v Hradci Králové, kdy konstatoval, že *„rodiče jsou povinni zajistit dítěti výživu jen tehdy, jestliže další studium (zpravidla již zletilého) dítěte lze považovat za pokračování přípravy na budoucí povolání. Soudy proto musí v této souvislosti hodnotit, zda další studium dítěte je zaměřeno na zvýšení kvalifikace v určitém oboru a zda bylo zahájeno v přiměřeném časovém odstupu od ukončení předchozího studia, popř. zda je jinak společensky odůvodněno. Společensky žádoucím může být i studium v jiném oboru, než na, který byla zaměřena předchozí příprava dítěte, jestliže mu další kvalifikace umožní uplatnit se na trhu práce.“*¹²⁷ Tato změna preferencí ve studiu dítěte však nesmí být náhlá, ale naopak musí být dána objektivními okolnostmi a to především situací na trhu práce (např. nedostatek volných pracovních pozic v daném oboru).¹²⁸ Jednoznačně vyživovací povinnost k dítěti zanikne v případech, kdy dítě začne studovat studium, které jednak nenavazuje na studium předchozí, ale ani nikterak nezvyšuje kvalifikaci dítěte a z hlediska pracovního uplatnění toto studium není atraktivnější (dítě se rozhodne studovat studium nižšího stupně).¹²⁹

Jak tedy ze všeho výše uvedeného vyplývá, je důležité v každém konkrétním případě zkoumat hned několik aspektů a to především, jaký charakter má dané studium dítěte, zda je účelné, zda se jím dítě skutečně připravuje na budoucí povolání, zda zkoumané studium navazuje na studium předchozí a pokud nenavazuje, zda je změna preferencí dítěte dána objektivními okolnostmi apod. Pakliže soud opomene všechny tyto skutečnosti zkoumat, bude pak dané rozhodnutí možné přezkoumat v rámci opravných prostředků, případně i před ústavním soudem. Rovněž bude předmětem zkoumání to, zda dané studium není nepřiměřeně dlouhé (tzv. věční studenti), jakou snahu dítě při studiu vyvíjí, zda vůbec má schopnost dané studium dokončit¹³⁰, zda nedosahuje nepřiměřeného množství absencí či zda jeho dosažené studijní výsledky vůbec potvrzují jeho skutečný zájem o daný obor¹³¹.

V případech, kdy dítě studuje nepřiměřeně dlouhou dobu, aniž je pro to relevantní důvod, hovoříme o tzv. věčných studentech, kteří si studiem prodlužují své mládí. V takovýchto

---

¹²⁷ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6.6.2001, sp. zn. 24 Co 60/2001.

¹²⁸ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné* ... s. 129.

¹²⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3.9.2013, sp. zn. 26 Co 284/2013.

¹³⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3.9.2013, sp. zn. 26 Co 284/2013.

¹³¹ HUSSEINI, Faisal. Vyživovací povinnost rodičů vůči zletilému studujícímu dítěti. *Soudní rozhledy*. 2015, roč. 21, č. 1, s. 14.

případech je dle mého názoru žádoucí bránit naopak právě povinného rodiče a považovat takové jednání dítěte za zjevné zneužití práva na výživné a dále mu výživné nepřiznat.

Pro úplnost ještě dodávám, že pakliže si dítě při studiu přivydělává, nelze s ohledem na charakter těchto prací (většinou půjde o jednorázové brigády, sezónní práce v období letních prázdnin, nebo práce na zkrácený úvazek) zpravidla konstatovat, že dítě by bylo schopno samo se živit.¹³² Výdělek z těchto brigád obvykle samozřejmě nepostačí na krytí veškerých potřeb dítěte, ale slouží spíše k tomu, že dítě si s tímto výdělkem uspokojí nějakou svou jednorázovou potřebu (koupě mobilního telefonu, počítače, letní dovolená apod.). Shodně bude posuzována situace, kdy dítě je vlastníkem určité nemovitosti. Nelze argumentovat, že dítě pakliže by nemovitost prodalo, bylo by schopné se z tohoto výtěžku samo se živit. „*Majetková podstata jmění dítěte, nesmí být dotčena.*“¹³³

5.3. Zletilé dítě s těžkým zdravotním postižením

Skutečnost, že trvání vyživovací povinnosti není vázáno na žádnou věkovou hranici a v krajních případech je možné, aby vyživovací povinnost trvala i celý život dítěte, lze dobře demonstrovat právě na případech, kdy je dítě těžce zdravotně postižené a nikdy nenabyde schopnosti samo se živit, jelikož „*dítě se závažným fyzickým nebo mentálním handicapem nenajde v životě žádné pracovní uplatnění.*“¹³⁴

V této souvislosti je především nutné se ptát, jaký vliv má na schopnost tohoto dítěte samo se živit fakt, že je příjemcem sociálních dávek?

Objektivní nemožnost dítěte samostatně se živit dána právě jeho těžkým zdravotním postižením dítěte nemůže být přisuzována k tíži tohoto dítěte, ve smyslu, že jakmile pobírá sociální dávky, nemá již nárok na výživné. Není možné usuzovat, že pobírá-li dítě se zdravotním postižením sociální dávky, je na základě těchto příjmů schopno samostatně se živit. Naopak je nutné na tuto problematiku nahlížet z druhého úhlu pohledu a to tak, že dítě je svým zdravotním postižením, za které ani nemůže, trvale znevýhodněno, a primárně je na rodičích, aby takovéto dítě materiálně (samozřejmě nejen takto) podporovali a to bude-li třeba

---

¹³² K tomuto shodně Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 1. 1968, sp. zn. 6 Co 676/1967.

¹³³ SVOBODA: *Rodičovství, osvojení a výživné* ... s. 131.

¹³⁴ KAVALÍR, Jakub. „Věčný student“ a další aktuální rozhodnutí Ústavního soudu k vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 3, s. 12.

až do konce jeho života.¹³⁵ Právní doktrína je tedy taková, že „*jestliže dítě nenabude schopnosti samostatně se živit např. z důvodu plné invalidity, vyživovací povinnost rodičů bude trvat po dobu celého jeho života*“¹³⁶ Považuji ji za správnou a žádoucí. Ochrana dětí a především těch, kteří jsou znevýhodněni něčím, co nemohou sami ani ovlivnit, by měla být na prvním místě a u rodičů automatická.

Dodávám, že shodně se k této problematice vyslovil i ÚS ve svém nálezu I. ÚS 2306/12 ze dne 13. 3. 2013, kde hovoří o tom, že objektivní nemožnost dítěte živit se samostatně (dána především tedy těžkým zdravotním postižením) nelze přičítat k jeho tíži a i po přiznání invalidního důchodu či dalších sociálních dávek má toto dítě právo na výživné ze strany rodiče.¹³⁷ Rovněž i Krajský soud v Praze k tomuto uvedl, že „*vznik nároku na výplatu invalidního důchodu zletilému dítěti připravujícímu se na budoucí povolání není bez dalšího důvodem zániku vyživovací povinnosti rodiče.*“¹³⁸

Jediným způsobem zániku vyživovací povinnosti rodiče k handicapovanému dítěti a to za života obou osob tohoto vyživovacího závazku, by mohl být sňatek vyživovaného. V takovém případě by vznikl vyživovací závazek mezi manžely (povinnost rodičů vyživovat by zůstala zachována pouze subsidiárně, viz § 697 odst. 1 OZ).¹³⁹

5.4. Zletilé dítě omezené ve svéprávnosti

S výše rozebranou problematikou výživného dětí s těžkým zdravotním postižením, může souviset i problematika výživného dětí s omezenou svéprávností, jelikož omezení ve svéprávnosti může nastat právě v důsledku těžkého zdravotního postižení dítěte. Vymezili jsme si, že u dítěte s těžkým zdravotním postižením je velice pravděpodobné, že vyživovací povinnost k němu bude trvat po celý jeho život, jelikož nikdy nenabude schopnost samostatně se živit. Rovněž nelze k jeho tíži přičítat fakt, že je příjemcem sociálních dávek např. invalidního důchodu. Nicméně další zvýhodnění pro děti s omezenou svéprávností, co se týče jejich práva na výživné, v OZ nenalezneme. Ba naopak. OZ totiž zletilé děti omezené na svéprávnosti staví na roveň zletilým dětem s plnou svéprávností, byť by bylo spíše

---

¹³⁵ K tomuto blíže LUŽNÁ, Romana. Trvání vyživovací povinnosti pro dítě s těžkým zdravotním postižením. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 7, s. 7.

¹³⁶ HRUŠÁKOVÁ a kol.: *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, s. 398.

¹³⁷ Shodně Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 196/12.

¹³⁸ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 19 Co 183/2010.

¹³⁹ KAVALÍR, Jakub. „Věčný student“ a další aktuální rozhodnutí Ústavního soudu k vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 3, s. 12.

pochopitelnější a zajisté žádoucí, kdyby měli stejné postavení jako děti nezletilé. Nezletilé děti jsou ve svém právu na výživné zvýhodněny hned v několika ohledech. Především však jde o situace vrácení spotřebovaného výživného, kdy děti nezletilé zásadně spotřebované výživné nevrací, dojde-li ke zrušení nebo snížení výživného za dobu minulou (viz §923 odst. 2 OZ). O zletilých dětech omezených ve svéprávnosti však zákon v tomto ustanovení mlčí, je pak jasné, že je staví na roveň dětem zletilým s plnou svéprávností, a tedy tyto děti jsou povinny spotřebované výživné vracet, což by pro ně mohlo představovat fatální důsledky. Rovněž pak zákon znevýhodňuje tyto děti v prvním odstavci výše citovaného ustanovení OZ, když uvádí, že změní-li se poměry, může soud změnit dohodu a rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti. Zletilé děti s omezenou svéprávností však zcela nepochopitelně musejí, podle dikce zákona, žádat o změnu dohody či rozhodnutí vlastním návrhem, soud nebude rozhodovat *ex officio*. Jedná se tedy o další znevýhodnění těchto dětí. Znevýhodněné postavení mají tyto děti rovněž, i co se týče problematiky započtení proti pohledávce výživného, jelikož §1988 OZ zakazuje započtení proti pohledávce výživného avšak jen pro nezletilého, který není plně svéprávný.

Jak tedy jednoznačně vyplývá, zákonodárce zletilé dítě omezené ve svéprávnosti staví na roveň zletilým dětem s plnou svéprávností, byť k tomu není legitimní důvod. Může pak tedy docházet k diskriminaci těchto dětí, přestože se jistě shodneme, že by bylo žádoucí tyto děti, které jsou už tak znevýhodněny určitým handicapem, pro který jsou omezeny ve svéprávnosti spíše chránit a zvýhodňovat je, nikoli naopak. Jistým korektivem této ne příliš smysluplné právní úpravy by mohl být §2 odst. 3 OZ, a sice zásada *boni mores*. Žádoucí by však bylo, aby se v budoucnu právní úprava změnila ve prospěch těchto dětí, a sice, že by byly postaveny na roveň dětem nezletilým, které nenabýly plné svéprávnosti.¹⁴⁰

5.5. Maximální výživné aneb výše výživného pro rodiče s nadstandardními příjmy

I s touto problematikou se ÚS ve své rozhodovací praxi potýkal. Jak již víme, v právním řádu ČR nikde není zakotvena žádná minimální či maximální výše výživného. Rozhodování o výživném především o jeho výši, je ponecháno zcela na vůli (nikoli libovůli) konkrétního soudce, který v daném případě rozhoduje. Ten by měl ke každému případu přistupovat individuálně a dodržovat pravidla pro určování výše výživného (především poměry

---

¹⁴⁰ K tomuto blíže ŠPERKA, Tomáš. Výživné zletilého dítěte omezeného ve svéprávnosti. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, Vol. 10, No. 3, s. 153–157.

povinného, potřeby oprávněného, hledisko shodné životní úrovně dítěte s rodiči). Tato pravidla však není možné pouze slepě následovat, jak se právě stalo, v případě, kdy obecné soudy řešili problematiku určení výše výživného pro rodiče s nadstandartním příjmem. Otci uložily v daném případě vyživovací povinnost v řádu statisíců. ÚS však ve svém nálezu konstatoval, že není možné „odhlížet od obecných racionálních a mravních hledisek, případně práv rodičů plynoucích z jejich rodičovské odpovědnosti. Jinými slovy řečeno, to, že povinný je objektivně schopen plnit oprávněnému určitou výši výživného, ještě neznámá, že by se mu jí mělo bez dalšího dostat. ... Nelze dovodit, že by mezi výživným oprávněného a majetkovými možnostmi povinného měla být přímá úměra, vylučující právo rodiče na nastavení životní úrovně rodiny.“¹⁴¹ Z výše citovaného vyplývá, že i když je rodič s nadstandartními příjmy schopen enormně vysoké výživné dítěti poskytovat, že by také v každém případě měl. Ne vždy totiž může být poskytování příliš vysokého výživného ku prospěchu dítěte. V první řadě je to rodič, který by měl v rámci své rodičovské odpovědnosti, rozhodovat o tom, jak dítě bude vychovááno a učit je mimo jiné i finanční gramotnosti. Poskytování nepřiměřeně vysokého výživného by mohlo do této rodičovské výchovy zasahovat a mohlo by vést až k tomu, že by ohrozilo mravní vývoj dítěte, kdy by toto dítě neznalo skutečnou hodnotu peněz, neúměrně by těžilo z toho, že je dítětem bohatých rodičů a v podstatě by ztratilo jakoukoli motivaci obstarávat si finanční prostředky vlastní činností. Je tedy nutné se zabývat především tím, co je v nejlepším zájmu dítěte a ne vždy bude v nejlepším zájmu dítěte poskytovat mu nadměrně vysoké výživné.

Rovněž se ÚS vyjádřil k tvorbě úspor v těchto případech. Ani tvorba úspor by neměla být bezbřehá a není nutné a žádoucí, aby tyto úspory zajistili dítě v maximální možné míře po dobu jeho dalšího života, byť by finanční situace rodičů toto byla schopna zajistit. „Výše tvořených úspor by měla být v zásadě taková, aby umožnila dítěti v první řadě studium a následně snad i pořízení určitého typu „startovního“ bydlení, případně dalších racionálních výtěžků. To však pochopitelně nebrání rodičů v tom, aby dobrovolně a podle svého uvážení zvolili k zajištění svého potomka přístup komfortnější. Ústavní soud vychází ve svých úvahách z obecné lidské zkušenosti, podle níž zajištění příliš velkými jistotami může vést u dětí ve svém důsledku k pravému opaku, a to k deformaci základních životních potřeb. Vytvoření finančních rezerv či úspor by tak mělo být v zásadě takové, aby dítě nepřišlo o přirozenou životní motivaci nutící člověka drát se o svůj vlastní úspěch a místo v životě.“¹⁴²

---

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15, body 27,29.

¹⁴² Tamtéž, bod 34.

5.6. Výživné při nedoloženém příjmu rodiče, resp. u rodiče bez příjmů, zásada potenciality příjmů

Rovněž častým problémem při rozhodování o výši výživného může být situace, kdy povinný rodič nespolupracuje při zjišťování svých příjmů. Na toto zákonodárce pamatoval a pro tyto případy stanovil zákonnou fikci obsaženou v §916 OZ, kdy pro rodiče, kteří neprokáží v řízení o vyživovací povinnosti své příjmy, platí, že jejich průměrný měsíční příjem odpovídá pětadvacetinásobku částky životního minima podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Podle této fikce by měsíční příjem osoby povinné činil 85 250 Kč. Nicméně tato právní fikce platí pouze pro řízení o vyživovací povinnosti k nezletilým dětem. Zákonodárce tedy bez jakéhokoli legitimního odůvodnění neumožňuje výdělkovou fikci uplatnit po dosažení zletilosti či svéprávnosti dítěte. To může být především s ohledem na charakter řízení o výživném k zletilému, které je, jak jsem již popsala v kapitole třetí této práce, ovládáno zásadou projednacích nikoli vyšetřovacích. Soud v tomto řízení nemá břemeno důkazní, ale nesou je účastníci stran resp. žalobce. Mělo by být na žalobci, aby tvrdil a prokázal výši příjmů povinného, na základě nichž se stanoví konkrétní výše výživného. Je však nutné se ptát, zda-li lze toto po dítěti být zletilém spravedlivě požadovat? Pokud povinný rodič s dítětem nekomunikuje a dobrovolně nesdělí a neprokáže výši svých příjmů, nebude mít dítě v podstatě žádnou možnost, jak tyto příjmy zjistit a to navíc za situace, kdy je osoba povinná osobou výdělečně činnou nebo bude své příjmy záměrně zatajovat. Není zde pak legitimní důvod, proč by se i na situace, kdy se určuje výše výživného k zletilému, nemohla uplatnit výdělková fikce.¹⁴³

Skutečnost, že výživou povinný rodič je nezaměstnaný sama o sobě nevede k závěru, že by jeho vyživovací povinnost měla být snížena či by ji dokonce měl být zbaven. Opět je nutné zkoumat konkrétní okolnosti případu a to zejména, zda si tíživou finanční situace nezavinil rodič vlastním přičiněním (zda se např. úmyslně nevzdal zaměstnání), zda a jakým způsobem existuje na straně tohoto rodiče snaha tuto nepříznivou situaci řešit apod.¹⁴⁴ „*U nezaměstnaného rodiče povinného výživou, který byl zařazen do evidence uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, je třeba zkoumat jeho reálné možnosti zajistit si vhodné zaměstnání i vlastní aktivitou, a to i případně ve vzdálenějším místě od jeho bydliště, pokud*

¹⁴³ SVOBODA, Karel. Výživné dítěte při nedoloženém příjmu rodiče. *Jurisprudence*. 2014, roč. 23, č. 3, s. 44.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 4 Tdo 438/2011.

v místě nového zaměstnání existuje možnost zajistit si přiměřené bydlení nebo pokud dopravní spojení umožňuje denní dojíždění. ¹⁴⁵

V této souvislosti je vhodné zmínit taktéž i princip tzv. potenciality příjmů. Jedná se o teoretický postulát, který nám říká, že *„výživné nemá být počítáno z reálného příjmu rodiče, ale z příjmu, kterého by rodič měl a mohl dosáhnout.*“¹⁴⁶ Této teoretické koncepcie bude využíváno právě především za situace, kdy je povinný rodič neoprávněně bez příjmů, ačkoli v regionu existuje nenaplněná poptávka po práci, kterou by povinný mohl vykonávat.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ SVOBODA: Rodičovství, osvojení a výživné ... s 143.

¹⁴⁶ Tamtéž ... s. 138.

¹⁴⁷ Tamtéž ... s. 139.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se úzce věnovala problematice výživného zletilého dítěte.

V první kapitole jsem se zabývala především hmotněprávní stránkou výživného a pokusila jsem se institut vyživovací povinnosti vymezit, rovněž pak i pojmy s ní související (podle jakých hledisek se určuje výše vyživovací povinnosti, otázka splatnosti, kdo je osoba oprávněná a kdo osoba povinná atd.).

Ve druhé kapitole jsem se snažila nastínit hlavní rozdíly mezi výživným k nezletilému dítěti a výživným k zletilému dítěti, resp. vymezit co vše se pro zletilé dítě dosažením plnoletosti v souvislosti s výživným mění.

Ve třetí kapitole jsem se zabývala výhradně procesní stránkou vyživovací povinnosti a to soudním rozhodováním o výživném a to nejen v prvním stupni, ale rozebrala jsem i problematiku opravných prostředků.

Čtvrtá kapitola je pak zaměřena na neplnění vyživovací povinnosti, kdy jsem se v této souvislosti úzce zabývala problematikou výkonu rozhodnutí a exekuce, jakož i trestným činem zanedbání povinné výživy. Je až s podivem, jak častý je problém neplacení výživného. Pozitivně však hodnotím fakt, že od roku 2001, co začali vedle soudů provádět výkon rozhodnutí také soudní exekutoři, vzrostla téměř o polovinu vymahatelnost práva. Rovněž jsem zastáncem zakotvení trestného činu zanedbání povinné výživy, byť by tuto ochranu mělo zletilé dítě využít až jako poslední. Kladně hodnotím institut účinné lítosti u tohoto trestného činu, jelikož dle mého názoru a z mé vlastní skutečnosti mohu potvrdit, že na neplatiče působí velice motivačně. Raději dlužné výživné po zahájení trestního stíhání uhradí, než aby se vystavili možnému trestnímu postihu. Co hodnotím spíše negativně je trest odnětí svobody, který lze u tohoto trestného činu v krajním případě uložit. Jakmile totiž bude neplaticí rodič ve výkonu tohoto trestu a ve věznici nebude pracovat, reálná šance, že dítě své výživné od něj obdrží, je velice mizivá. Sice dojde k potrestání pachatele, ale jednoznačně nedojde k uspokojení vyživovaného dítěte. Proto bych pro tento trestný čin zvolila jiný vhodnější trest např. obecně prospěšné práce. Nedošlo by k uvěznění pachatele, čímž by se ušetřily náklady státu na jeho pobyt ve věznici, ale naopak by si svůj čin na svobodě bezplatně odpracoval. Navíc by dítě, dle mého názoru, mělo větší šanci, vymoci z povinného rodiče své výživné. Ve čtvrté kapitole o neplnění vyživovací povinnosti jsem rovněž nastínila problematiku zálohovaného výživného, tzv. náhradního výživného, který však přes veškeré legislativní snahy v posledních letech, v českém právním řádu zakotven není.

V poslední páté kapitole mé práce jsem se pokusila s pomocí judikatury nejen obecných soudů, ale i Ústavního soudu, vymezit nejčastější problémy související s výživným zletilého dítěte (dobré mravy a výživné zletilého, studium zletilého dítěte, zdravotní postižení zletilého dítěte, maximální výživné atd.). V této souvislosti je jednoznačně nejčastějším problémem situace, kdy povinní rodiče neznají zákona se domnívají, že jejich vyživovací povinnost trvá jen do nabytí zletilosti dítěte. Je však nutné si uvědomit, že trvá až do doby než je dítě schopno samo se živit takže např. po dobu studia dítěte, nebo i po dobu celého života dítěte v případě těžkého zdravotního postižení. Tyto skutečnosti by si povinní rodiče měli uvědomit, a pakliže se jednou rozhodli přivést na svět dítě, přebrat odpovědnost z toho plynoucí. K tomu patří i řádné plnění vyživovací povinnosti. Je zarážející, jak často musí dítě vymáhat své právo na výživné po povinném soudní či jinou cestou, byť by její plnění mělo být pro rodiče automatické. Jiný případ je situace, kdy dítě svého práva na výživné zneužívá a požaduje výživné po rodiči nepřiměřeně dlouhou dobu (např. věční studenti). V těchto případech je správné, že je poskytována ochrana naopak povinnému rodiči a jeho vyživovací povinnost zanikne.

Při psaní této diplomové práce jsem hojně čerpala z odborné literatury, jejichž autoři jsou zejména právní praktici, ale zároveň pedagogové působící na PF UP. Využila jsem také informace dostupné z odborných časopisů jako je *Právo a rodina*, *Rodinné listy* a další. V neposlední řadě jsem čerpala z judikatury obecných soudů, ale i z judikatury ÚS.

Cílem této diplomové práce bylo především podat podrobný přehled o celém procesu uplatňování práva na výživné z pohledu zletilého dítěte. Doufám, že by práce mohla sloužit jako zdroj informací jednak pro zletilé dítě, ale také pro rodiče povinné z vyživovací povinnosti. Dle mého názoru je totiž jednoznačně zapotřebí zvýšit edukaci laické veřejnosti v souvislosti s touto problematikou. Snad by alespoň ona lepší informovanost veřejnosti pomohla k předcházení sporů o výživném.

Použité zdroje

Monografie

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. Praha: C.H. Beck, 2015. 328 s.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. 168 s.
- SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 244 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD Ondřej, JURÁŠ Marek. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, 302 s.
- SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, 432 s.
- POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech vyživovací povinnosti rodičů*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 430 s.
- NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník – Rodinné právo*. Praha: Grada, 2014. 194 s.

Příspěvky ve sborníku

- URBANOVÁ, Veronika: Exekuce pozastavením řídičského oprávnění. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEL, Martin, VALDHANS, Jiří (eds), *Spisy Právnické fakulty MU č. 473 (řada teoretická), Část V - Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Masarykova univerzita, 2014, s. 136-144. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf>.
- HRUŠÁKOVÁ: Milana. Trestněprávní aspekty zanedbání povinné výživy. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KORNEL, Martin, VALDHANS, Jiří (eds), *Spisy Právnické fakulty MU č. 473 (řada teoretická), Část V - Právo na výživné v. vyživovací povinnost*. Masarykova univerzita, 2014, s. 50 -56. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2013/05_Pravo_na_vyzivne_v_vyzivovaci_povinnost.pdf>.

Komentáře

- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHÁLOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s.
- DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 1073-1986.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 586 s.

Odborné časopisy

- TELEC, Ivo, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2014, roč. 21, č. 3, s. 23-31.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela: Státem zálohované výživné. *Rodinné listy*. 2015, roč. 4, č. 5, s. 4-19.
- LUŽNÁ, Romana. Vymáhání dlužného výživného. *Právo a rodina*. 2012, roč. 14, č. 12, s. 5-10.
- SKLENIČKA, Josef, ROZUM, Jan. K problematice neplacení výživného. *Trestněprávní revue*. 2014, roč. 13, č. 10, s. 239-244.
- HUSSEINI, Faisal. Vyživovací povinnost rodičů vůči zletilému studujícímu dítěti. *Soudní rozhledy*. 2015, roč. 21, č. 1, s. 13-15.
- KAVALÍR, Jakub. „Věčný student“ a další aktuální rozhodnutí Ústavního soudu k vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 3, s. 11-15.
- LUŽNÁ, Romana. Trvání vyživovací povinnosti pro dítě s těžkým zdravotním postižením. *Právo a rodina*. 2015, roč. 17, č. 7, s. 4-9.
- SVOBODA, Karel. Výživné dítěte při nedoloženém příjmu rodiče. *Jurisprudence*. 2014, roč. 23, č. 3, s. 41-44.

Právní předpisy

- aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- aktuální znění: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

- aktuální znění: zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- aktuální znění: zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- aktuální znění: usnesení předsednictva č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- aktuální znění: zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- aktuální znění: zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

Judikáty

- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 3113/10.
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 2121/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 606/04.
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 196/12.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. IV. ÚS 650/15
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 1967, sp. zn. 5 Cz 19/1967.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2824/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 25 Cdo 668/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2008, sp. zn. 3 Tdo 760/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 4 Tdo 438/2011.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 1966, sp. zn. 5 Cz 67/66.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 1968, sp. zn. 1 Cz 60/1968 R 54/1969.
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 28 Co 167/2011.
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 19 Co 183/2010.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 1. 1968, sp. zn. 6 Co 676/1967.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2005, sp. zn. 40 Co 1255/2004.

- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 11. 1999, sp. zn. 5 Co 2661/99.
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. 10 Co 976/2005.
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 6. 2001, sp. zn. 24 Co 60/2001.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 9. 2013, sp. zn. 26 Co 284/2013.

Internetové stránky

- OLB. *Zjištění deníku: Brněnské soudy jsou pomalé. Nejrychleji pracuje Praha 1* [online]. parlamentnilisty.cz, 23. května 2011 [cit. 4. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zjisten-deniku-Brnenske-soudy-jsou-pomale-Nejrychleji-pracuje-Praha-1-197893>>.
- LUŽNÁ, Romana. *Přeplatek na výživném* [online]. azrodina.cz, 18. května 2012 [cit. 15. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.azrodina.cz/4878-preplatek-na-vyzivnem>>.
- KOZELKA, Petr. *Dcera musí vrátit otci část výživného, které ji přiznal soud* [online]. novinky.cz, 28. září 2016 [cit. 15. prosince 2016]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/krimi/415683-dcera-musi-otci-vratit-cast-vyzivneho-ktere-ji-priznal-soud.html>>.
- HAVLÍČEK, Ondřej. *Změna okolností podle NOZ* [online]. epravo.cz, 19. prosince 2013 [cit. 8. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zmena-okolnosti-podle-noz-93011.html?mail>>.
- MARTINEK, Jan. *Neplatiči dluží 13 miliard na alimentech. Úřady nevědí jak na to* [online]. novinky.cz, 4. listopadu 2016 [cit. 10. ledna 2017]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/domaci/419672-neplatici-dluzi-13-miliard-na-alimentech-urady-nevedi-jak-na-to.html>>.
- EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí* [online]. ekcr.cz, [cit. 28. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mezi-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>>>.
- JANEBA, Jiří. *Dobré mravy* [online]. epravo.cz, 20. května 2005 [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>>.

Ostatní zdroje

- ŠPERKA, Tomáš. Výživné zletilého dítěte omezeného ve svéprávnosti. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, Vol. 10, No. 3, s. 153–157.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou výživného zletilého dítěte. Práce pojednává o právu na výživné zletilého dítěte a procesu jeho uplatňování, čemuž také odpovídá systematika práce. Vlastní text práce je systematicky členěna do pěti kapitol. První kapitola se věnuje obecně problematice výživného, charakterizuje základní pojmy s výživným související a čtenářům tak nabízí možnost seznámit se s institutem vyživovací povinnosti jako takové. Druhá kapitola vymezuje rozdíly mezi výživným nezletilého a zletilého dítěte, neboť je dle názoru autorky důležité uvědomit si, co všechno se dosažením zletilosti v souvislosti s výživným pro dítě mění. Rovněž práce obsahuje kapitolu pojednávající o procesních aspektech výživného, tedy kapitola zaměřená na soudní rozhodování o výživném. Stěžejními kapitolami práce jsou pak především čtvrtá kapitola zabývající se problematikou neplnění vyživovací povinnosti a kapitola pátá charakterizující nejčastější problémy, které mohou v souvislosti s výživným zletilého dítěte nastat. V kapitole o neplnění vyživovací povinnosti se autorka zaměřuje na charakteristiku právních nástrojů dítěte, které slouží k vymožení jeho práva na výživné a to výkon rozhodnutí, exekuce, trestný čin zanedbání povinné výživy, jakož i institut zálohovaného výživného. Konečně v poslední kapitole s názvem Vybrané problémy související s vyživovací povinností k zletilému dítěti ve světle judikatury se autorka zabývá nejčastějšími problémy v souvislosti s výživným zletilého dítěte jako např. problematika studujících zletilých dětí, schopnost dítěte samo se živit, těžké zdravotní postižení dítěte a jeho vliv na trvání vyživovací povinnosti, maximální výše výživného u rodičů s nadstandartními příjmy či problematika určování výživným při nedoloženém příjmu a u rodiče bez příjmů. Především u této kapitoly je hojně využívána aktuální judikatura obecných soudů, jakož i stěžejní rozhodnutí Ústavního soudu.

Cílem této diplomové práce je tak především podat podrobný přehled o celém procesu uplatňování práva na výživné z pohledu zletilého dítěte, rovněž pak charakteristika jednotlivých institutů a zaměření se na problémy s tím související. Práce by mohla sloužit jako zdroj informací jednak pro zletilé dítě, ale také pro rodiče povinné z vyživovací povinnosti. Dle názoru autorky je zapotřebí zvýšit edukaci laické veřejnosti v souvislosti s výživným zletilého a k tomuto účelu by mohla tato práce sloužit.

Abstract

This diploma thesis deals with maintenance of an adult child. The thesis deals with the right to alimony of an adult child and the process of its application, which closely corresponds with the scheme of the thesis. The thesis is systematically divided into five chapters. The first chapter deals with the general issues of alimony, describes the basic concepts of alimony and offers to the readers the opportunity to familiarize themselves with the institute maintenance obligations as such. The second chapter describes the differences between nourishing a minor and an adult child, which is, according to the author, very important to realize all circumstances can change for child reaching the age of majority, in connection with a nourishing. The thesis also includes a chapter of procedural aspects of maintenance, the chapter of court decisions on the alimony. The key chapters of the thesis are mainly the fourth chapter dealing with institute of non-payment alimony and the fifth chapter describing the most common problems that may arise in connection with a maintenance of an adult child. In the chapter talking about non-payment alimony, the author focuses on the characteristics of the child's legal instruments, which are generally used to recover its rights to alimony i. e. the enforcement of judgments, executions, crime of neglecting the compulsory maintenance, as well as the institute of the alimony advances. Finally, in the last chapter titled Selected problems associated with maintenance obligations towards an adult child in the light of the case, the author deals with the most common issues in a connection with alimony of an adult child as an example the issue of an adult child's study, child's ability to self-nurture, severe disability of an adult child and its impact on duration of the maintenance obligation, the maximum amount of maintenance for parents with extraordinary income and the issue of determining alimony upon unsourced income and including the parents without income. Especially in this chapter, is widely used the current case law of the general courts, as well as key decisions of the Constitutional Court.

The aim of this thesis is thus primarily to give a detailed overview of the entire process of application of the right to alimony from the perspective of an adult child. Additionally, the characteristic of individual institutions and focusing on the related issues are discussed. The thesis could serve either as a source of information for an adult child, or for the parents of the mandatory maintenance obligations. According to the author, it is necessary to increase the knowledge of general public in this problematics. Hence, this thesis could serve as a basic tool for these purposes.

Klíčová slova (Keywords)

Výživné	Maintenance
Vyživovací povinnost	Maintenance obligation
Zletilé dítě	Adult child
Vymáhání výživného	Enforcement of maintenance
Civilní soudní řízení	Civil contentious procedure
Výkon rozhodnutí	Enforcement of decision
Exekuce	Execution
Studium	Study
Dobré mravy	Good manners
Neplacení výživného	Non-payment of alimony